

„Nem pietizmusból és nem konvencióból és nem kritikátlanul és nem stréberségből vagyok keresztény, hanem azért, mert meggyőződtem róla, hogy az egyetlen kinyilatkoztatás az Evangélium, mert Jézus Krisztus valóban Isten fia. Ez nálam nem világnézet, nem hit, nem tanítás dolga. Az Evangélium az autentikus létezésről szóló kinyilatkoztatás. Ezt én ellenőriztem.”

(Hamvas Béla)



XXXI. évfolyam 7. szám
2024. július

| | |
|--|------|
| Bulányi Gy.: Misztikum | 5615 |
| Farkas I.: A molylepke hívása | 5616 |
| P. Brook: A titkos dimenzió | 5618 |
| Barcza B.: A szenvedésnek van értelme? | 5621 |
| Dombi F.: A Hang | 5625 |
| Simonyi Gy.: Az életharmónia | 5829 |
| Gromon A.: Jézus „csodái” | 5630 |
| Márcki I.: A lélek temploma | 5641 |

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért. »
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

BULÁNYI GYÖRGY

MISZTIKUM

Még egyszer meglegyintett életemben a misztikum Sátoraljaújhelyen. Az ebédlőben azt mondja a házfőnök, hogy volt itt egy asszony, aki arra kérte őt, hogy menjen be a kórházba a lányához, - mert valami miatt nem akar menni a plébániára, - de hát neki annyi dolga van, a tanárok közül nem volna-e valaki, aki elmenne helyette. Kíváncsivá tett, friss volt rajtam a kenet illata, két hónapja voltam fölszentelve.

Megyek be a kórházba, ott vár engem két néni, mindegyik lehetett jó 40 esztendő, és elmondják, hogy ők a mama és a keresztmama és ott bent van a lányuk, aki akármelyik pillanatban meghalhat és ne ijedjek meg, mert a körülmények nagyon rosszak, és mindenesetre holnap reggel Kaszap István tiszteletére mondjak misét a leány gyógyulásáért. Ezek után bemegyek. Hát az valami borzalom volt. Fekete a bőre, valami múmia arc, izzadó bűz...

Elmondom mindazt a szöveget, amit egy kéthónapos pap mondani tud, na de pszichológia is van a világon és erre azt mondom neki: idefigyeljen, engem most szenteltek pappá, én először vagyok betegnél, és most gondolja el, hogy micsoda trauma ez számomra, hogy haza kell mennem úgy, hogy nem tudom meggyóntatni. A nő a szívéhez kap, azt mondja, hogy holnap reggel jöjjenek vissza, akkor meggyónik. Odakint a két "öreg" hölgy mondta, hogy itten nincsen idő, hát mondom; várjon egy kicsit, kimegyek, megkeresem az orvost. Azt mondja erre: Tisztelendő úr, nem értjük, hogy mi van ezzel a nővel, az állapota olyan, hogy már két héttel ezelőtt meg kellett volna halnia, nem eszik semmit, csak szódavíz megy le időnként a torkán, ő semmiféle biztosítékot nem tud adni, hogy még holnap reggelig él, mert azt sem érti, miért él még most. Megyek vissza a leányhoz.

De az jellem volt, nem engedett: jöjjenek holnap reggel. Nekem ez alatt az idő alatt nagyban tanulnom kellett volna, mivel évközben szenteltek, még az államvizsgám hátra volt, úgyhogy másnap reggel nekem utaznom kellett Brandensteinnél filozófiából és

Kornissnál pedagógiából vizsgázni. Két nap múlva jövök haza és a rendházban mondják nekem, hogy csoda történt. Mi történt? Hát az történt, hogy a két hölgy kétségbeesetten rohant be a rendházba, hogy jöjjenek már - és mondták, hogy nem tudok jönni, mert fölutaztam Pestre - erre elrohantak a plébániára és ott volt valami öreg Guszti bácsi, káplán, 60 esztendő, hát azt cipelték be. Hát amikor a leány meglátta a Guszti bácsit, torkaszakadtából elkezdett üvöltöni, azt mondják borzasztó volt, de a Guszti bácsi rendületlenül ment, előszedte a kegyzsereit és valahogy ezt az üvöltést leszerelte, a leány meggyónt s utána elpihent. Azt hitte, hogy meg akar halni. Nem halt meg, hanem ez a hat hónap óta bénán fekvő lány egy fél óra múlva mutogatni kezd az ágy vége felé, hogy mozog a nagy lábujja, s újabb fél óra múlva felült, aztán elkezdett járkálni.

Két hónap múlva az ő falujuk közelében volt nekem 60 piarista diákkal állótáborom, átkarikáztam a falujába, beszéltem vele. Később levelet is kaptam tőle, hogy öneki karmelita apácává kell lennie, mert az Isten érte ekkorát tett. Így érintett meg engem a csoda világa.

FARKAS ISTVÁN

A MOLYLEPKE HÍVÁSA

„Ne félj, te kicsiny nyáj, mert úgy tetszett a ti Atyátoknak, hogy nektek adja az országot!” Lk 12,32

Ha jól belegondolok, ez a kis szárnyas lény végig mellettem volt az életemben. Annak idején a szekrények naftalinszaga a családi fészek alap pillanatai közé tartozott. Kisúttörőként pedig – édesanyám elbeszélései alapján – büszkén énekeltem a „naftalin útjain” című mozgalmi dalt, a számomra nyilvánvaló fogalommal helyettesítve Nagy Vezérünk nevét.

Amikor, aztán már serdülőként személyes kapcsolatomban támadt a kis lényel, már a környezetemtől ellesett mozdulatokkal vadásztam én is a kis szárnyast. Már akkor megfigyeltem, hogy bármikor, bármilyen körülmények között, vagy helyzetben jelent is meg, azonnali reakciót váltott ki, bárkiből. Elkezdett kapdosni utána, akár még fel is ugrott üléséből, vagy kergette szobáról szobára, amíg vagy eltűnt vagy sikerült levadászni. Az első ilyen sikeremnél fedeztem fel mérhetetlen kicsinységét és törekenységét.

Persze szembesülnöm kellett a pusztítással is, amit jelenléte váltott ki a ruhásszekrény tartalmában.

Félelmetes látvány volt egy-egy fészek felfedezése és tartalmának szétáradása a lakásban és a visszamaradt ruhadarabok állapota, legyen az bár kabát, szoknya, nadrág vagy takaró. Véremmé vált az a mozdulatsor, amit jól megfigyeltem és ami néha eredményes is volt. Hosszú életem során aztán újra és újra szembesültem a helyzettel. Tényleg, bárhol, bármikor, bármilyen társaságban újra és újra ugyanaz. Természetes volt. Védekezni kellett a bestia ellen. Ezt mindenki tudta. Már szinte a génekbe is beépült.

Ezzel kapcsolatban talán az első igazán nagy meglepetésem akkor következett be, amikor ugyanezt tapasztaltam olyan közösségekben, ahol a téma és a közös munka az önnevelésen, az önuralom megszerzésén, az önfejlesztésen folyt. Persze, amíg csukott szemmel folyt az elmélkedés, imádkozás vagy a meditáció, ez a kérdés fel sem merült, de amint valakinek nyitva volt a szeme és találkozott a helyzettel, az minden önuralmat, önfegyelmet, koncentrációt felülírt. A reakció azonnali és feltétel nélküli volt, mint egy forró kályha érintése.

Miért? – kérdeztem magamtól most, nemrég, amikor bekapcsolva az állólámpát, egy idő után megjelent az első molylepke és megpihenve a lámpa világította világos falon, azonnali cselekvést váltott ki belőlem. Igen, persze, a kabátok és ruhák... No, de hol vannak ma már azok az anyagok, amiket a molyok szerettek? És hát, igen, ott van minden polcon a nyáron kirakott levendulazacskócska is. Talán csak télire költöztek be egy kicsit szunyókálni. Pusztán reflex lenne? Be' jól is működik! Mit is véd és mitől is?

2300 faj, itthon 200 faj – olvasom a Wikipédiás Brehmben. Te Jó Isten, de nehéz is embernek lenni! Pedig ez csak a molylepke. És ugyanakkor, mi lenne a lényeges, emberi lényem számára fontos, amivel kapcsolatban jó lenne egy ilyen automatikus működés? Igen, persze, tanultuk: jónak kell lenni! Szeretni kell, ennyi az egész, te rólad engem lebeszélni nehéz – énekeljük a sláger szövegét. A kategorikus imperatívusz! Ott is van, beépült, tudom. Talán reflexszerű, be is lép a fejembe és talán már a kezembe is - néha. Akkor miért is aggodalmaskodok és miért félek?

Igen. Persze. A feleségem, a családom, a barátaim, a hazám, a népem, Európa és a természet állapota. És ezzel megoldódik? Tenni kell a jót! Ezt is tanultuk.

Elkerülhetetlen a kérdés feltevése: miért, minek az érdekében vagyok itt? Már nem sokáig. Most kérdezed? – kérdezem magamtól. Igen. Utolsó lehetemig –

válaszolom. De ki kérdezi ezt? – hallom a jól ismert kérdést. És akkor megáll a tudomány.

Nemrég, barátaim és családom felköszöntöttek születésnapom alkalmából. Ki a nyolcvan éves? – kérdeztem tőlük. Hát te – válaszolták. Ki én? – tettem fel aztán már magamnak a kérdést. Végig vettem a listát – egyetlen nyolcvanévest találtam és az az anyakönyvi kivonat volt. Jól megsárgult papíron, okmánybélyeg, pecsét, aláírás: ekkor és ekkor, itt és itt egy ilyen nevű és nemű lény született ettől és ettől. Hol van az már? Tizenkettedszer cserélődik le az összes sejtem – mondja a tudomány. A gondolataim, emlékeim, elképzeléseim, a vágyaim és érzelmeim áradata folyamatos, mint egy nagy folyó, aminek ugyan van neve, de nem lehet kétszer ugyanabba a folyóba belelépni – mondja az ókori bölcsesség. Ne viccelj, hát a lelked, ami te vagy – mondják „jézusi” barátaim. Persze, de az nem nyolcvan éves, örökkévaló – tudom válaszolni. Lejött tapasztalni – mondják a keresztények és a buddhisták és a hinduisták és a muzulmánok is, meg a taoisták, ha más és más nevet is használnak. Mindent tapasztalni jön le: jót és rosszat is, mert neki mind tapasztalat, és ezzel táplálkozva megerősödve áthatja azt a sűrű, nehéz anyagot, ahova lejött, ha az befogadja – ha beengedik, felövezi magát és felszolgál nekik, táplálja őket -, majd hazamegy. Keressétek, kutassátok ezt a kincset, mert úgy tetszett Atyátoknak, hogy nektek adja – ismételte újra és újra, az Evangéliumok tanítása szerint Jézus.

Ahá – csaptam a fejemre, hát erre akar emlékeztetni a molylepke is. Mi van a szívedben? – kérdezi, amikor felpattanok, hogy agyonüssöm. A ruháid, az élelmed, a megélhetésed, az egészséged? A tiéd és a hozzád közelállóké? No, de mindig, amikor valami nem tetszik? Azokat mi és a hozzám hasonlóknak felfaljuk – teszi hozzá. A valaki-vagyokságot, aki jót cselekszik és aki érzelmileg szeret, vagy nem-szeret csak te tudod felszámolni. Add el mindened, ami nem szükséges, akkor nekünk is lesz táplálékunk abból, ami téged majd áthat. Erre várunk. Engedd, hogy áthasson az, ami van, itt van, mert Atyánk nektek adta, nekünk nem.

Na, ne... egy moly? Nemcsak ő. Tudjuk, hogy a moly már kétezer éve is mondta és azóta ezt sokan meghallottál és mondták. Nekünk is. De miért nem válik ez a tudás olyan reflexszerű emlékeztetővé, mint a moly elkapása? Miért nem ez vált automatikussá? Hiszen ez a gyöngy, kincs nem enyésző, maradandó, ahogy az Evangélium is említi. Ha a szív megtelik vele, ezt szólja a száj és ezt nyilvánítja a kéz is. Fej sem kell hozzá. A fej pusztán az éber figyelemhez fenntartásához szükséges. Mire is? A moly szerint önmagam állapotára.

Sajnos volt időm megfigyelni az elmúlt évtizedekben, hogy a fejnek ez nem elég. Neki szüksége van arra, hogy mondhassa: én vagyok, ezt teszem. Miért? Mert állandóan igazolnia kell, hogy ő van, hogy ő valaki. És teszi a jót. Erősítenie kell magát, mert tudja, hogy ha nem teszi, megszűnik lenni. És akkor nem ő válik automatikusan működővé, hanem az, aki van. Ezért beszélnek a szentek és a szent iratok annyit az önmegsemmisítésről és ugyanakkor az önmegvalósításról. Egy érme két oldala. Tagadd meg önmagad... - legyél tökéletes... - mondja az Evangélium. Nem egyszerű. Meg szükséges hozzá figyelni a saját működésemet, őszintén, vagyis megismerni önmagamot – őszintén. Megismerni annyit tesz, mint kapcsolatba kerülni. Látni egyszerűen a test fizikai állapotát abban a pillanatban, amikor az érzelem megjelenik. Ennek működését Jézusnál az evangéliumokból Gromon András csodálatosan kielemezte. Ha látom - őszintén, ez a látás már elkezdődik felszámolni azt, aki nincs, de úgy tesz, mintha ő lenne. Ahogy Buddha tanácsolja: ha a tüzet nem táplálják, előbb utóbb kialszik. És akkor mi marad? Az, ami van: a színtiszta szeretet. Nagyon magasról jön. Eláraszt - mondják. Megkapva, már nincs ott az, aki azt mondaná szeretek, tanítok, teszem a dolgom. Emiatt ezen a működő, érzékeny kétlábon járó szervezeten át tovább képes adódni. Akadálymentesen – mondják azok, akik már mélyen átéltek. Vadas Éva ezt úgy mondta: semmit sem várni az emberektől, csak adni és adni. És hozzáteszi: olyan, mint egy csoda.

Ez az elmélet. Miért nem veszek részt a kísérletben? Talán még van rá idő. Még a molylepke is erre hív. És minden élethelyzet is.

Kőbánya, 2024. április.

PETER BROOK

A TITKOS DIMENZIÓ (RÉSZLET)

Bár Gurdjieff tanítása szilárdan gyökeredzik egy nagyon ősi, elveszett tradícióban, mégis maróan mai. Gyilkos precizitással elemzi az ember kínos helyzetét. Megmutatja, hogy az emberek mennyire függők kora gyermekkoruktól kezdve, miképpen működnek mélyen gyökerező programokat követve egy töretlen láncában a reakcióknak, okról okozatra élve. S ezek egymást váltva állítják elő az érzések és elképzelések áramló folyamát, amelyek sohasem a valóság, amelynek látszatát keltik; ezek csupán az interpretációi a valóságnak, amit állandó áramlásuk álarcra ítélt.

Minden jelenség az energia területéről ered, minden gondolat, minden érzés, a test minden mozdulata egy

sajátos energia manifesztációja, és a kiegyensúlyozatlan emberi lényben az egyik energia folyton túlhömpölygi a másikat. Ez az örökös hánykódás és ide-oda vetődés az elme, az érzés és a test között, az impulzusok fluktuáló sorozatát szüli, amelynek mindegyike csalván „én”-nek állítja magát: mivel csak a vágyak egyike helyettesíti a másikat, nem lehet folytonosság a szándékban, és valódi vágy sem, csak egy kaotikus mintázata az ellentmondásoknak, melyek között mi mind élünk, amelyben az egónak ott az akaraterő és függetlenség illúziója. Gurdjieff ezt a „helyzet borzalmának” nevezi.

Az ő szándéka nem a megnyugtatás, ő csakis az igazság pártatlan kifejezésével törődik. Ha van bátorságunk hallgatni rá, bevezet minket egy tudományba, ami messze van attól a tudománytól, amit ismerünk.

A reneszánsz óta a mi saját tudományunk akkurátusan kihegyeződött az univerzum aprólékos folyamataira és mechanizmusára, a végtelenül nagytól a végtelenül kicsiig, de végzetesen elmulasztotta az egyenleteibe bevezetni az élő tapasztalat dimenzióját. Elfeledkezik a tudatosságról, nem tudja megragadni a percepció jelentőségét, sem a gondolat sajátos ízét. A matematikai szimbólumok legmagasabb fokon elvont és tisztán mentális rendszere nem a művészi tapasztalások vagy az emberiség vallási spiritualitásra ébresztésének útja. Ennek eredményeként a valóság két párhuzamos interpretációjával rendelkezünk, melyek soha sem találkoznak: a definíciók tudományos nyelve és a percepció szimbolikus nyelve. Úgy tűnik, hogy kötelező állást foglalni a tudós és a humanista között, és elkerülhetetlenül szembesülünk az ősi kettősséggel, ami az anyag és a szellem. A tudós számára az a gondolat, hogy van „valami”, amit senki sem tud megérinteni, látni, és nincs eszköz ami képes kimutatni, nyilvánvalóan taszító, számára csak „humbug” lehet, és megérthetjük, hogy türelmetlenségében miként veti mind a metafizikát, mind a spiritualitást ugyanabba babona-személtárába. Amit cserébe ajánl az egy látszólag koherens képe a világegyetemnek, amelyben minden az események egy logikus sorozatában függ egymástól, elvezetve az egyetlen véletlen megérkezéséhez, amit az embernek neveznek. Képzletében a kozmosz mindig egy kimeríthetetlen, de értelem nélküli dinamóként végződik, és minden energia vak érzéketlen erővé lesz.

Az idea, hogy a tudatosság az energia egy integrált része, és hogy a tudatosság szintje kibogozhatatlanul kapcsolódik a rezgés frekvenciájához, sehol nem található meg a kortárs tudományban. A mélyen helytálló Gurdjieff munkájában az, hogy alapvető törvényeket fed fel, amely átfogja a „teljes mezőt”, amit mind a tudósok, mind a művészek korokon keresztül kerestek. Ez lehetővé teszi minden jelenséget a többivel való kapcsolatban elhelyezni, annak a dimenzióknak megfelelően, amit az emberi tapasztalás testesít meg: ez a dimenzió felfogható; felismerjük, beszélünk róla, mégis definiálatlan marad – mi „minőségnek” nevezzük.

Minőség sokat használt és nagyon leértékelődött manapság – még azt is mondhatjuk, elvesztette a minőségét -, mégis jelentésének intuitív érzetének megfelelően élünk, és legtöbb hozzáállásunkat és döntésünket ez vezeti. Divattá vált nem megbízni az „értékítéletben”, mégis méltányolunk embereket, válaszolunk a jelenlétükre, érezzük az érzéseiket, csodáljuk az ügyességüket, megítéljük a cselekedeteiket, legyen az főzés, politika, művészet vagy szeretet, a minőség íratlan hierarchiájának értelmében.

Semmi sem illusztrálja ezt jobban, mint a művészetnek nevezett különös jelenség, ami átalakítja a percepcióknak igazi természetét és megnyit bennünk egy érzéket a csodálásra, sőt a tiszteletre. A rezgések bizonyos frekvenciái - a színek, formák, geometriai alakzatok és mindenek felett az arány – egy annak megfelelő frekvenciát vált ki bennünk, mindegyiküknek megvan a sajátos minősége vagy íze. Például vegyük az arányt a téglalapon belül, amit Arany metszésnek is neveznek, ami mindig a harmónia érzetét fogja kiváltani, és sok más geometriai formában a pszichológiai megtapasztalás elválaszthatatlan a matematikai leírásától. Az építészet mindig is vizsgálta és követte ezt az érzés és arány közötti házasságot, és intenzívebb szinten a festő és a szobrász fáradhatatlanul javítják és finomítják a munkáikat, hogy annak durva külső kerge utat adhasson az igazi belső érzéshez. A költő átrostálja a gondolati mintáit, figyelmet adva a hang és ritmus finom közlésének, amelyek ott vannak valahol messze az elméjét kitöltő szavak zűrzavara mögött. Ezen a módon alkot verset, ami magában hordoz egy új erőt, az olvasó pedig képes felfogni a saját felerősödött érzéseit, mivel az energiájuk átalakul a versből befogadott impressziók által. Minden esetben minőségi a különbség, és az eredmény nem véletlen, hanem egyedülálló folyamat.

A legtöbb művészetet szubjektívnek lehet nevezni, mivel egy sajátos és egyéni forrásból ered, de voltak az emberi történelemben pillanatok, amikor nagy munkáknak megvolt az „objektivitása”, ami képessé tette azokat arra, hogy univerzálissá váljanak, egy személyes tapasztaláson túli szintről szóljanak az egész emberiséghez. Mi ez a szint? Hogy megértsük meg kell vizsgálnunk a mi kreatív impulzusaink forrását.

Egy zavaros módon manapság hajlamosak vagyunk minden művészi és vallási tapasztalást kulturális és pszichológiai körülmények értelmében megmagyarázni. Nagy kiterjedésig könnyű ezt megerősíteni, de nem az összes impulzusunk ered ebből a szubjektív körülményből. Az igazi minőségnek objektív valósága van, és pontos törvények uralják; minden jelenség emelkedik és esik, szintről szintre, az értékek természetes skálájának megfelelően. Ez nagyon pontosan van illusztrálva a zenében, ahol az átmenet az egyik hangból a másikba átalakítja annak minőségét. Amit Gurdjieff „objektív tudománynak” nevez, zenei analógiát használ az univerzum ábrázolására, amit az energiák láncolata alkot, ami a legalacsonyabbtól a

legmagasabb oktávig nyúlik; minden energia átalakul ahogy emelkedik vagy esik, egy durvább vagy finomabb természetet véve fel, a skálán való helyének megfelelően. Minden egyes sajátos szint egy intelligenciaszintnek megfelelő energia, és ez a tudatosság maga, ami a rezgések széles terjedelmén belül fluktuál, az, ami az emberi tapasztalást meghatározza.

Gurdjieff nem csak arról beszél, hogy az energiák képesek az intenzitás új szintjére emelkedni, állítja a tiszta minőség egy abszolút szintjének a valóságát is. Ebből a forrásból jö le az energia, hogy találkozzon és kölcsönhatásba lépjen azzal az energiával, amit ismerünk. Amikor a tiszta és a durva keveredése megtörténik, megváltozhat a tetteink értelme, és a hatás amit a világra hoznak.

Amit mi közönséges életnek hívunk, egy energiamezőn belül játszódik, melynek határai szigorúan behatároltak, és amelyek – zenei metaforát használva – kisszámú skálán belül emelkednek és esnek. Ez a tudatossági szintünk alacsony. Gondolatunk ereje behatárolt, és ezek az energiák kis látást, kis célt produkálnak. Gurdjieff bemutatja, hogy két egzakt pont van minden skálán, ahol az emelkedő mozgások elérkeznek egy megálláshoz, ahol egy intervallum van, aminek áthidalására csak a pontosan szükséges minőségű új vibráció bevezetése képes. Különb, miként az univerzumban semmi sem képes nyugalomban maradni, az emelkedő energia elkerülhetetlenül lesüllyed ismét a kezdeti pontjához. Ez egy megdöbbentő és alapvető mozgás; magába foglalja, hogy minden energia, következésképp minden emberi cselekedet a saját kezdeményezésére csak egy bizonyos pontig képes felemelkedni, mint az égre kilőtt nyílvevő, aminek egy bizonyos ponton ki kell merüljön az impulzusa ami elindította, így eléri a csúcst és visszafordul a föld felé. Ám, ha pontosan megvizsgálunk a kritikus pontot, ahol a kezdeti energia halványulni kezd, ezen a ponton jelenhet meg az, amit Gurdjieff „sokknak” nevez – ami a tudatos bevezetése egy új impulzusnak, ami át fogja vinni az emelkedő mozgást a láthatatlan akadályon, és megengedi neki, hogy folytassa a felfelé menő útját. Ez a kép képessé tesz minket arra, hogy megértsük hogyan van az, hogy enélkül a „sokk” nélkül hanyatlak az élet, vállalkozások, birodalmak kezdenek hanyatlásba, a számítások hamisnak bizonyulnak, és a hősi forradalmak önmagukba fordulnak vissza, és árulják el nagy ideáljait. Ugyanez a törvény mutatja meg, hogy pontosan alkalmazva egy bizonyos erőt, meg lehet akadályozni ezt a nullára való visszatérést, de az alaprincípium ritkán van felismerve. Így aztán másokat és magunkat vádoljuk keserűséggel és frusztrációval.

Ha valahogyan a kritikus pillanatban a működésben lévő energiák kapcsolatba kerülhetnek másrendű energiákkal, egy minőségváltás fordul elő. Ez elvezethet intenzív művészi tapasztaláshoz és

társadalmi átalakulásokhoz, de a folyamatnak itt nincs vége. A vibrációk intenzitása által finomabbá lett energiákkal keveredve egy magasabb skáláig emelkedik a tudatosság, ami túlhaladja a művészetet, ez a maga során elvezethet a spirituális ébredéshez – és történetesen az abszolút tisztasághoz, a szakrálishoz – ezért a szakrális szintén az energia vonatkozásában érthető meg, de a mi eszközeink minősége képtelen felvenni.

Minden ezoterikus hagyományban ott a felosztás a magasabb és az alacsonyabb szint között, a test és a szellem között. Gurdjieff ezt a felosztást nagyon más kontextusban veszi. Az ember – mondja – nem születik egy előre kész lélekkel, ő egy befejezetlen születés. A lélek is anyag, akár a test, az anyag energia, és minden ember maga képes a testen belül finomabb szubsztanciákat kifejleszteni, tudatos erőfeszítésen keresztül. Ám ez nem könnyű; sem jámbor szándék, sem hős elszántság nem elégséges.

Az emberi lény transzformációja csak akkor kezdődik meg, amikor a testben lévő források, amelyeket Gurdjieff „központoknak” nevez, ahonnan erednek a mozgások, gondolatok és érzések, megszűnnek lökésszerű és összevissza energiaégetést produkálni, és elkezdnek harmonikusan együttműködni.

Akkor – első alkalommal – megjelenik egy új minőség, amit Gurdjieff „jelenlétnek” nevez. Ahogy nő a jelenlét intenzitása, a reakciónk és vágyaink mátrixa – amit egónak hívunk – fokozatosan rugalmassá és átlátszóvá válik, és a mi viselkedésünk automatikus szerkezete központjában új hely alakul ki, melyben egy igazi individualitás támadhat.

Bárhogyis, mi nem tudjuk magunkat egyedül átalakítani. A mi körülményeink mintázatába vagyunk zárva, a saját fel- és lemenő skálánkba, és ugyanaz az átjárhatatlan intervallum blokkol. Segítségre van szükségünk. Egy tanító nélkülözhetetlen, és sokan vannak, akik a mi figyelmünkért folyamodnak. Vannak tanítások, melyeknek a célja a test dominanciájának lerombolása, mások az érzélem felemelkedését keresik egészen az extatikus feladásig, mások az elme kiüresítését. Soknál a tanító pusztán jelenléte elégséges ahhoz, hogy a tanítványt egy új belső állapothoz emelje. Gurdjieff tanítása a psziché minden aspektusán dolgozik; az elmén, az érzéseken és a testen. Visszautasítja a passzivitást, ami a tanítótól való függésből jöhet.

Gurdjieff gyakran használja a színész képét a teljesen kifejlett emberi lény metaforájaként. Beszél a szerepjátszásról az életben, betölteni minden követelményt, amit a változó helyzet teremt, teljesen belemenni, mialatt a belső szabadságot megtartjuk. Pontosán ez az, ami egy jó színésztől meg van követelve. Mivel a színház az élet mozgását egy speciális koncentrált és könnyen kimutatható formában mutatja, ez egy ideális laboratórium, ahol az ideák emberivé válnak, és azonnal igazolhatók.

A jó színész soha nem hiszi, hogy ő a szerep amit játszik. A rossz színész testileg-lelkileg beleadja magát a karakterizációba – annyira, hogy abban teljesen elveszíti önmagát. Gyakran hagyja el a színpadot azzal a meggyőződéssel, hogy élete legjobb alakítását adta, amikor körülötte mindenki számára világos, hogy túljátszotta, mesterkéltné és őszintétlen volt. De módjában sincs erre ráébredni, mivel süket és vak; mivel nincs meg a távolság egyáltalán ő maga és az általa vetített kép között, teljesen elnyelődött abban, amit Gurdjieff „azonosulásnak” nevez. Minél jobb a színész, annál kevésbé azonosul a szerepével, és -paradoxonnak tűnik – minél kevésbé azonosul, annál mélyebben vonódhat be. Olyan, mint a kéz a kesztyűben, elkülönülnek, mégis elválaszthatatlanok; a szerep betölti minden egyes sejtjét, mégis módja bebörtönözni, belül szabad és nagyon tudatos. Kezdő sohasem éri el ezt a szabadságot, ő az esetlenségének rabja, a félelmeinek, az értés hiányának, és a tetszeni vágyának. Gyakorolnia kell, gyakorlatoztatnia magát, és bár ebben az értelemben nincs kifejezve, minden színiiskolában - bármi is a stílusa -, a mindennapi munka teljesen egyszerűen a minőségre törekszik. Ezt mindenki aki benne van intuitíve felismeri, és egy nagyon közönséges, józan szóval nyilvánítja ki, mint „jó”, „nem olyan jó”, „jobb”, „rossz”. Ez vonatkozhat testmozdulatokra, érzésekre, ritmusra vagy a gondolat tisztaságára, de mindig egy „minőség”, ami nyugtázva lett, és a színész intuitíve felfelé nyílik meg a szervezetében tudósító legnagyobb érzékenyséig. Csakis ekkor tudja egy szerep az igaz nagyobb benyomását adni. Az igaz nem definiálható, de valami, amit minden néző azonnal felismer.

Egy néző számára a minőség az egyetlen kritérium. Ahogy előad egy színész végig egy energiaáramot sugároz, ami közvetlenül befolyásolja azoknak a figyelmét, akik nézik. Egy bizonyos ritka, intenzív tetőpontokon a színészek és a nézők egyesülnek, a színpad és a nézőtér közötti megosztottság felolvad, és az egyéni egók nem állítanak akadályt a tapasztalás megosztásában. Amikor a kegyelem ilyen pillanata eljön, ott van az a nagyon különös csend.

Mi ez a csend? Hogyan is lehetne definiálni? Sokféle csend van. Az előadás kezdetén ezer együtt ülő ember suttozó csendje, mindegyikük részben figyelmes, részben el van merülve a gondolatai és vélekedései nyüzsgésében. Aztán ott az a szintje a csendnek amibe ütközünk egymás után, amint érzéseink érintve vannak, az érzések, amit egyre teljesebben osztunk meg azokkal akik körülöttünk vannak, addig, amíg egy közös érzésben összekötődünk. Olyankor változik a csend minősége, folytatja a mélyülését, míg végül elér egy értékes pontot, amikor képes meghallani egy tű leesését, ahol a csend egyszerre teljes és üres, és egy bizonyos ritka alkalommal a hallgatóság egy lényként lép az intenzitás szépséges és hatalmas terébe. Ez a tapasztalat mutatja nekünk az értékek skálájának emelkedésének és esésének pontos természetét. Segít megértenünk, hogy a minőség valós.

Bárhogyis, a művészet, akármilyen is a formája, csak a rejtett valóság reflektióit tudja adni, mulékony és részleges módon. Sohasem idéz elő egy biztos megértést. A művészet igazi értéke nem abban van, hanem amit sugall. Képesse tesz minket arra, hogy felfedezzük magunkban a tudatosság egy új szintjét, amely a tudatosság egy alapvető (végső) szintjét teszi ki, amelyben minden kép nem több, mint eltűnő árnyék. A minőség misztériumát ignorálva kifelejthetjük a mi élő kapcsolatunk érzékelését a kozmoszsal; és ez kötelez minket arra, hogy az emberi lényeket véletlenül lássuk egy változatlan univerzumban. Még ha a biológusok és pszichológusok fel is ismerik, hogy az emberi lényeknek van egy „érzelmi természetük”, arra kényszerülnek, hogy ezt a jelentéktelenségre való gyötrő reakcióként magyarázzák. Így, minden amit teremt, a kunyhótól a katedrálisig, a barlangfestménytől a hatalmas művészetig, sőt végső fokon a vallás, a káosztól való félelem elleni egyre kifinomultabb védekezésnek tekintendő.

Spirituális tapasztalás semmiképp nem tagadja az ősi rettegést, de közvetlen tapasztalással felfed egy másik űrt. Ennek az űrnek nincs neve; ez is mindent átfogó, végtelen és időtlen, és az abszolút rezgéséből lépésről lépésre a legfinomabb energia képes az idő világába áramolni. Ezt a mi lehetőségünket a megtapasztalásra mind felülről, mind alulról táplálja az, ami két összekapcsolt mező látszatát veszi fel, amelyeknek minősége teljesen különböző; mint két csend egy csenden belül, a csend amit a tudatosság mozgat, és az ólmos süket csend. A mi létezésünk skálája e kettő között emelkedik és esik.

Ez mindig is ismert volt számunkra az intuíciónk által. Gyakran fejezték ki csábító szavakkal vagy megragadó ideákkal, de jelentése csak akkor van, amikor élő tapasztalásba fordul. A minőség változása nem fordul elő véletlenül, a lény minőségének változása egy egzakt folyamat eredménye. Ez a tudás az emberiség és a tudomány közötti szakadást hidalja át, amin Gurdjieff olyan elszántan dolgozott, hogy a kortárs emberhez elhozta. Ez kivezethet bennünket a mechanikusság és viselkedés fagyos világából a mindenségbe, ahol minden megtalálja a helyét, ha egyszer az értés tisztasága megvilágította. Ez az értés nem teoretikus; ez egy látás, és a látás élő. Megmutatja nekünk a véget nem érő és elkerülhetetlen közeledést a minőség felé és a távolodást tőle. Ott az öröm a minőség megtalálásában, és a szenvedés az elárlásában, és mindkét tapasztalás annak motorjává válik, hogy folyamatosan megújítsuk a keresésünket.

BARCZA BARNA

A SZENVEDÉSNEK VAN ÉRTELME?

„A” lelkigyakorlatos előadás

Ha egyáltalán beszélni akarunk a szenvedésről, és el akarunk igazodni abban a kérdésben, hogy

melyiknek mi az értelme, akkor előbb leltárt kell készítenénk. Egyáltalán miféle szenvedések vannak?

Jó lenne mindegyiket beleygőmőszölnünk a felállított kategóriákba.

1. Szenvedések, amelyek anyagbaagyazottságunk következményei

Most inkább csak sorolgatni kezdjük, gyűjtögetni, mint afféle leltározásnál.

Gondoljunk itt az időjárás okozta szenvedésekre, a természeti katasztrófákra, egyáltalában védtelenségünkre, kiszolgáltatottságunkra a természeti erőkkal szemben, amelyeket több-kevesebb sikerrel megzabolázunk.

Ide tartoznak testbe zártságunk és időbe zártságunk megélése. Persze, sokan nem is tartják ezt szenvedésnek, mások meg nagyon is szenvedik. Szeretnének repülni, egyszerre több helyen lenni, nem félni az idő múlásától, múltat és jövőt átélni stb.

Mivel az anyag elhasználódik, elromlik, felbomlik, ebből következnek: betegség, öregség, halál stb.

Aztán itt vannak a legpozitívabb szenvedések: az ember fejlődéséhez, kapaszkodásához szükséges erőbefektetések. Természetesen ezt egyesek örömmel élék át, mások szenvedik is. Ne felejtjük: embernek nem születünk, emberré válnunk kell! Embernek lenni nem sors, hanem feladat. Nietzsche azt mondja, hogy az embernek állandóan felül kell múlnia önmagát. Gondoljuk meg, hogy sportban is, ha az ember kimagasló eredményeket akar elérni, állandóan edzésben kell lennie. De ugyanilyen erőfeszítések kellenek a szellemi, kibontakozáshoz. Gondolj a koncentrációra, a gondolkodásbeli nyomon-maradásra, egyáltalán a tanulás nehézségeire...

E csoportot összefoglalva első közelítésben ezt mondhatjuk: ezen szenvedések egy részére szükségünk van a jó célok elérése érdekében. Más részüket igyekszünk elkerülni, vagyis legyőzendők és részben le is győzhetők. Amiket nem tudunk elkerülni, azokat tudomásul vesszük, mint frusztrációkat, vagy pedig szubjektív módon igyekszünk hasznosítani őket (lásd a 4. pontot!).

2. A közvetlenül vagy közvetve magunknak okozott szenvedések

Noha már előbb említettük a fejlődés erőbefektetéseit, most itt más szempontból tekintjük. Hogy célirányítottak és használhatóak lehessünk, ehhez

szükségünk van állandó *aszkezisra*, önmehtagadásra. Hogy eme aszkezisnek ne csak a fárasztó oldalát vegyük észre, hallgassuk meg a Nobel-díjas Nikosz Kazantzakiszt, milyen lelkesítően ír erről:

„Világéletemben úgy éreztem, ez az egyetlen kötelességem: összebékíteni az összebékíthetlent, kibányászni magamból az ősi sötétséget és amennyire tőlem telik, világossággá változtatni. Nem ez az Isten munkamódszere is? Nem ezt kell-e tennünk nekünk is, ha az ő nyomdokaiban akarunk járni? Ellobbanó kurta villám az életünk. Sietnünk kell. – Az egész világegyetem anélkül, hogy sejtene, ezt a módszert követi: minden élőlény egy-egy műhely, amelyben a benne rejtőző Isten megmunkálja, átlényegíti a sarat. Ezért virágozik és terem a fa, ezért szaporodnak az állatok, ezért tudta a majom túllépni önkortáit, és főlegyenesedve a hátsó lábaira állni. Ma pedig, első ízben a világ teremtése óta, az ember arra is képessé vált, hogy belépjen Isten műhelyébe, és vele együtt dolgozzék, és minél több hús lényegül át szeretetté, szabadsággá, vitézséggé, annál inkább Isten fiává válik az ember. Teljesíthetetlen nehéz feladat. Egész életemben küzdöttem, küzdök ma is, de szívemben is van még sötét üledék, mindig újra kell kezdeni a harcot... – Milyen félelmetes út vezet felfelé a majomtól az emberig, az embertől az Istenig!” (*Jelentés Grecónak*, Bp., 1970, p. 22–3.)

Természetesen a célirányos feszülés ellentéte még több szenvedést okoz. A hebehurgia, rendszertelen életvitel. Ami által kiszámíthatatlanok leszünk saját magunk és mások számára. A kapkodás, a következtelenség.

Ugyancsak magunknak okozunk szenvedéseket a rombolást okozó szenvedélyekkel: dohányzás, alkohol, narkó... Itt a mértéken túli használat rombolja szervezetünket, testi-lelki erőnlétünket.

Főleg fiataloknál jelentős tényező a különböző vakmerőségekből származó károsodások.

Talán az előbbieket és még az utóbbiakat is összefoglalhatjuk ezen mondat segítségével: A bűnös életmódból származó megbetegedések. Az előbbieken kívül ide tartozik a hajszolt életvitel, a szexuális kicsapongások, az önző, másokkal nem törődő élet, pihenés-, ritmus- és harmóniamentesség. Ezek azok, akik szabadságukat önmaguk ellen fordították. Ráadásul még lázadoznak is Isten vagy mások ellen. Saját butaságukat vagy gyengeségüket igyekeznek mások nyakába varrni. Sorolhatom tovább: mohóság, birtoklási vágy szabadon engedése, előrelátás hiánya. Nincs távlati terv. Önkibontakoztatás elmulasztása.

Itt álljunk meg egy pillanatra! Az ember önkibontakoztatása tehát feladat, annak elmulasztása pedig bűn. De olyan bűn, amely magával hozza a betegséget is. Hallgassuk csak meg a svájci orvost, hogyan ír eme összefüggésekről:

„Itt válik világossá egy lényeges és fontos különbség az állat és az ember között. Az állat nem felelős cselekvéséért. Az ember azonban szabadságot kapott,

azaz megszabadult ettől a cselekvéskényszertől. A embernek tehát az élet, mint valódi feladat adatott meg. Ha ez így van, akkor az a lehetőség is fennáll, hogy saját magát és életét elhibázza. Elhibázni pedig akkor fogja magát, ha nem él igazán. Igazi életen itt azt értem, hogy mindannak teljességét, ami képességekben és lehetőségekben benne rejlik, a lehető legtökéletesebben kibontakoztatja. A „lehető legtökéletesebben” szó figyelmet érdemel. Mert alig van olyan ember, aki mindannak teljességét, amit képességekben magában hordoz, kibontakoztatná. Mindenkinek választania kell valamilyen vonatkozásban. De a valóságos és igazi élet dinamikus folyamat, és halálunkig mindig újra és újra lehetőségeink megvalósítását követeli meg tőlünk. Ez a jellegzetes emberi állapot valami, ami az embert döntő módon megkülönbözteti az állattól.

Így képességeink kibontakoztatása az ember számára természet-törvény, amelynek követésére hivatott. Ha nem fejtjük ki képességeinket, ez a *megbetegedés* mindannyiunkban szunnyadó lehetőségét szabadítja fel. Ha a halál éppen olyan fontos, mint a születés, akkor tulajdonképpen magától értetődő, hogy a természetben azok az összefüggések is adva vannak, amelyek a halálról gondoskodnak. A betegség lehetősége mindannyiunkban ott szunnyad. Abban, hogy milyen betegségbe esünk, valószínűleg egész sor egyéb tényező is szerepet játszik: öröklött tényezők, mindenkori környezetünkből, életmódunkból és más külső körülményekből fakadó tényezők.

A betegség a természet módszere, amellyel a halálról gondoskodik. Az ember mindig betegségben hal meg. Az a gyakran alkalmazott hasonlat, hogy az ember élete gyertya módjára huny ki, a kórboncnokok tapasztalatai szerint legalábbis rendkívül ritkán valósul meg a gyakorlatban. Valamilyen betegségnek mindig része van a halálban. Így a C csoportba tartozó összes betegségnek, amelyről most beszélünk, alapjában véve egységes végső okuk van, nevezetesen *a kibontakoztatás akadályoztatása.*” (Arthur Jores: *A természettudományos szemlélet határai az orvostudományban*, Orientierung, Zürich, 1967. VI. 30.)

Összefoglalva e pontot, azt mondhatjuk, ezek a szenvedések részben kihagyhatatlanul szükségesek. Más részük bűnös, tehát elkerülendők! Részben pedig kijavítandók.

3. A mások által okozott szenvedések

3.1. A jó emberektől

Először talán furcsán hangzik, hogy a jó emberek is okoznak nekünk szenvedéseket. De még mennyit! Mivel jó emberek, ezért természetesen nem is saját rossz szándékukból. Hát akkor hogyan? Pl. félreértenek bennünket. Esetleg nem ismernek eléggé, vagy rosszul ismernek. Aztán nem tudják kiszámítani, hogy éppen

mi a jó nekünk. Ebből származhat egy alkalmatlan látogatás, egy fölösleges ajándék stb.

Ott vannak a hibájukon kívül bajbajutottak, akik mégis sok gondot okozhatnak nekünk: betegek, szegények, kórházba jutottak, anyagilag tönkrementek, avagy átmenetileg anyagi nehézségekkel küszködők...

Jó emberek is elhibázhatják életüket. Rosszul dönthetnek. Tanácsra, segítségre szorulnak. Melléjük kell, hogy álljunk, mert egyedül nem tudnak kievickélni a bajból...

3.2. A rossz emberektől

Hányszor lázadozunk meggondolatlanul a jó Isten ellen, hogy bizonyos kellemetlenségek érnek, pedig csak az Istenhez nem igazodó, önző emberek teszik nehezzé életünket.

Mennyi elviselni valónk lehet nevelatlenségük, gátlástalanságuk következtében! Avagy éppen káros szenvedélyeikkel mennyi borsot törnek az orrunk alá.

Az egészen gonoszok önzésükkel félre löknek, betartanak, gáncsolnak. Uralkodni akarnak felettünk. Az ő céljaikat szolgáló rabszolgáknak tekintenek. Nem veszik figyelembe saját céljainkat, kibontakozásunkat. Ki akarnak használni, kizsákmányolni: anyagilag is, időgazdálkodásunkban is.

Felrúgják az emberi együttélés szabályait.

Lenéznek, megvetnek valami miatt.

Gáncsolják jó és közös elhatározásainkat.

Bandákba, klikkbe verődve nehezítik a jók életét.

Az ilyen fajta szenvedésekkel szemben három elvi magatartás lehetséges: vagy figyelmeztetem őket, tehát szembesítem helytelen magatartásukkal, vagy kikerülöm őket, ha lehetséges, vagy elviselem az okozott szenvedést.

3.3. Miért is bántanak?

Nemcsak azt kell megnéznünk, hogy honnan is érkeznek a bántások, hanem azt is, hogy egyáltalán miért is bántanak? Itt három eset lehetséges:

3.3.1. Az ő gonoszságuk miatt

Erre már megadtuk a választ: figyelmeztetem – kikerülöm – elviselem.

3.3.2. Saját hibáim miatt

Ez esetben nekem kell megváltoznom.

3.3.3. Meggyőződésemmel

Ez a legkiemeltebb szempont. Hiszen itt Jézushoz tartozásom miatt bántanak. Ez a keresztény ember feladata és sorsa. Hűnek lenni meggyőződésünkhöz, és elviselni az érte kapott hántásokat.

Sorrendben ez így történik. Ha meggyőződésemmel, Jézushoz tartozásom miatt bántanak, akkor előbb számot adok meggyőződésemről, hitemről. Hiszen esetleg nem is ismeri. Nem is érti meg, hogy miért

teszem azt, amit teszek, amibe ő beleköt. Ha számot adtam, akkor két eset lehetséges: vagy megérti, s akkor abbahagyja a bántást, vagy nem érti meg, és akkor folytatja. Ez utóbbi esetben elviselem. Ez az elviselés lesz a szenvedésnek legsajátosabban keresztény formája, vagyis a kereszt.

Itt értjük meg, hogy nem akármit és nem akármiért kell elszenvednünk. Az Isten iránti hűségünkért kell feltétlenül és mindenáron vállalnunk a szenvedést, vagyis a keresztet. Hogy ez mennyire sikerül, ez éppen szeretetünk nagyságát fogja megmutatni. Vagy ahogy Halász Piusz fogalmazza:

„Szeretetünk hőmérője: a kereszt.”

Erről másutt így elmélkedik:

„Mintha a szeretet abban a pillanatban, amikor a föld légkörébe hatol, szükségképpen elválaszthatatlan lenne a szenvedéstől. – *Sine dolore non vivitur amore* – mondja Szent Bernát. Az ember világában az igazi szeretet mindig áldozatos. És ha a legnagyobb szeretet testesül meg, a legnagyobb áldozat felé sodródik. Mivel szeretet, azért tökéletesen szabad, de mert földi szeretet, azért szükségképpen áldozatos is. – *Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, aki életét adja barátaiért* (Jn 15, 3). A kezdő szeretet a magát adja, hogy örömet okozzon. A nagyobb szeretet önmagát adja, hogy boldogítson. A legnagyobb szeretet pedig az életét adja, hogy üdvözítsen.” (Halász Piusz: *Az apostoli élet három formája*)

Mit kezdünk a szenvedéssel?

Négy tételt fogalmazunk. Ezeket együtt és egyszerre kell igaznak tartanunk. A konkrét élethelyzetben azt a tétel-gombot kell lenyomnunk, amelyik arra az esetre alkalmazható. Esetleg egyidejűleg több gombot is le kell nyomnom.

1. Szívesen vállalom azokat a szenvedéseket, azokat az áldozatokat, amelyeket saját magam kibontakoztatása és mások szeretése miatt vállalom kell (szervetlen és szerves aszkézis).
2. Igyekszem elkerülni, kiküszöbölni mindazokat a szenvedéseket, amelyeket nem okvetlenül kell vállalom sem a magam kibontakoztatása, sem mások szeretése miatt.
3. Azokat a szenvedéseket feltétlenül vállalom kell, amelyeket Jézushoz tartozásom miatt (hitemért, meggyőződésemért) kapok másoktól, és a bántókat nem tudom meggyőződéssel jobb belátásra bírni. Ezek lesznek keresztjeim. Ezek Jézus melletti tanúságtételem hitelesítő egészen a vértanúságig, vagyis életem odaadásáig. Nyilvánvalóvá kell tennem, hogy még biológiai életemnél is jobban szeretem az Istent.

4. Azokat a szenvedéseket, amelyekre közvetlenül nincs szükségem, de nem tudom megszüntetni (pl. gyógyíthatatlan betegség, mozgásképtelenség), azokat úgy igyekszem elviselni, hogy a lehető legkevésbé akadályozzanak szeretetem megélésében. Az ilyen szenvedés se tudjon elválasztólag odaállni se Isten és közém, se embertársam és közém.

Egy elvi megközelítés

Az ember értéket megragadó és értéket megközelítő lény.

Igen ám! Csakhogy érték nagyon sokféle van. Aki el akar igazodni, és életét helyesen akarja kibontakoztatni, annak először helyes sorrendbe kell raknia az értékeket. El kell készítenie az értékek hierarchiáját. Hogy a különböző anyagi, biológiai és szellemi értékek között el ne tévedjen, főleg pedig, hogy összeütközések esetén, melyiket részesítse előnyben, ehhez kell piramisba rendezni a rengeteg értéket.

Mi, keresztények, magunkról azt mondjuk, hogy szeretet-csúcsertékűek vagyunk, mert az Isten léttartalmát: a szeretetet helyezzük mindenek fölé, és minden mást ennek akarunk alárendelni. Csakhogy ez az alárendelődés, ez az alsóbb értékek alárendelődése a felsőbbnek, szenvedésként élhető meg, ha az alacsonyabb rendű érték felől nézem, ugyanakkor örömmel, ha a felsőbb érték oldaláról közelítem meg. Pl. hogy egy betegnek bevásárolhassak, ehhez le kell mondanom az aznapi kedvenc szokásaimról: ez szenvedés. Ugyanakkor lelkiismeretem örül, hogy kihoztam magamból ezt a szeretetszolgálatot.

Nem hasznosítható a szenvedés?

Szubjektív feldolgozási szempontok

Az objektív, a tárgyi, a valóságot megragadó szempontokat már sorra vettem. A gyakorlatban mégis ki-ki a maga választotta feldolgozási szempontok segítségével oldja meg szenvedéseit. Néha jobban, mint az objektívnek felkínált szempontokkal. Vegyük sorra most ezeket is. Kritikájukat úgyis ki-ki már maga el tudja végezni. Az élet ilyen vagy olyan szorult helyzeteiben mégis ott lehetnek ezek a szubjektív szempontok, mint kapaszkodási fogantyúk az elmerülés ellen.

1. Szenvedések, mint Isten figyelmeztető jelei?

A rövidtávon gondolkodó ember a szenvedések elviselésékor az Istennel perlekedik. Sőt, szidja, káromolja Őt. El is távolodik tőle. Nem egy ateista a szenvedések, betegségek és a halál megtapasztalásakor fordul el Istentől.

Az Isten atyai jóságát és gondviselését elfogadó ember a szenvedésekben Isten figyelmeztetését fogja fel: Nem

jársz rossz úton? Amit csinálsz, jó az neked hosszú távon?

Valami ilyesmit tartalmaz az egyetlen reánk maradt Prohászka-vers, amit ő M. Teexshe után fordított németből:

„...Gondolod, kerül életed
útjába egyetlen gátló kő, és hiába?
Lehet otromba, lehet kicsike,
hidd el, ahol van, ott kell lennie.
De nem azért, hogy visszatartsd téged,
s lohassza kedved, merészséged!
Jóságos keze utadba azért tette,
hogy megállj mellette.
Nézd meg a követ, aztán kezdj el
beszélni róla Isteneddel!
Őt kérdezd meg, milyen üzenetet
küld azzal az akadállyal neked?!
S ha Istennel találkozott,
útadba minden kő áldást hozott...”

A fatalizmus vádjától talán az utolsó két sor véd meg. Mivel saját életemben is tapasztaltam, hogy bizonyos szenvedések új értelmet adnak életünknek, ezért hálás vagyok ezért a szempontért. Ma például úgy fogom fel börtönbe jutásom, hogy azzal Isten új irányba terelte életem. Nálam ez volt a damaszkuszi fordulat, Pálnál más.

2. A szenvedések útján könnyebben rátalálsz Istenre

Tudom, mondhatod, hogy ezek nem szabatosan szétválasztott szempontok. Igazad van. De hát, most szubjektív zónában sétálgatunk.

Nemcsak Istenre találhatsz rá könnyebben, hanem saját boldogságodra, tehát önmagadra is.

Dosztojevszkijt szibériai száműzetésre ítelték a cári Oroszországban. Amikor a lágerből a fegyveres őrök a vagonok felé terelték, a báméskodók sorából előugrik egy nő, és a kezébe nyom egy kis csomagot. A csomagban az újszövetségi Szentírás volt, benne pedig 50 rubel. Később erre visszaemlékezve, sőt életét áttekintve azt írja: Az 50 rubel mentett meg az éhhaláltól, a Szentírás pedig a szellemi éhhaláltól. Hosszú éveken keresztül ez volt egyetlen szellemi tápláléka. Aki ismeri műveit, az tudja, hogy szinte mindent innen merített, vagy ezzel színezte – értelmezte mondanivalóját.

Dombi atya elmékedésében hallottam:

Szívünk mélyén ott az olthatatlan vágy az Isten után. Az Istent jelképezi a tenger. A tengerbe eljutni: ez a boldogság. A tenger azonban távoli. Sokan pótboldogságokat keresnek helyette, melyek közeli. Ezek a tavak, vagyis a véges érzéki örömök. – Egy dolog bizonyos: a tóból sohasem lehet eljutni a tengerbe. A tengerbe csak a folyó sodrása visz. A folyó sodrába lenni: ez a szenvedés. – Lelkünk legmélye tehát igényli a szenvedést, ugyanakkor csömört kap a tavi élet problémátlan jólététől. Nagyon sok ember nem döbben rá erre, ezért Istennek ki kell őt pecáznia

élvezeteinek tavából és bedobni a szenvedések folyójába. – Boldog az az ember, aki megtapasztalja, hogy az Isten ennyire törődik vele.

3. A szenvedések befelé fordítanak

Ki látott többet a vak Miltonnál?

Ki hallott többet a süket Beethovennél?

Kórházban, börtönben az emberek végre ráérnek gondolkodni. Vera testvérem, amikor éjszakás nővér volt, elmondta, hogy mindenki odahívta az ágyához, vagy kimentek a nővérszobába, és folyt a nagy föltárulkozás. Könnyű volt belemozdítani életükbe, mert csak egy-egy okos kérdést kellett föltenni. Tanúja lettem sok börtönbeli cellatársam nagy fogadkozásainak, hogy majd miként fogják átrendezni eddig elrontott életüket.

4. A szenvedések érlelő hatása: elviselése, legyőzése bölcsés teszt

Sokszor látjuk, tapasztaljuk, a még meg nem próbált fiatalok laposságát, komolytalanságát, felszíniességét. Ugyanakkor sok szenvedést elviselt ember bölcsessége szembeűnő. Noha természetesnek tartjuk, hogy az ember általában szabadulni akar a szenvedéstől, azt már kevesebben ismerik fel, hogy érlelő hatása van annak, hogyan dolgozza fel valaki a szenvedéseit.

Egy kedves, tanulságos legenda szerint az Úr Jézus és Szent Péter vitték keresztjüket egy meredek úton. Az Úr elől, Péter utána. Péter nagyon nehéznek találta, és suttymban le-levágott belőle egy darabot, míg egész rövid nem lett. Mikor fölérték egy magas hegyre, az Úr így szólt: megérkeztünk a mennyország elé. A hegy és a felhő közötti szakadékon áttesszük a keresztünket, és átmegyünk rajta a mennyországba. Az Úr Jézus a maga hosszú keresztjét átfektette, éppen ezért, átment rajta, s már a mennyben is volt. Péter sehogy sem ért át rajta. Kénytelen volt az Úr szavára visszamenni, összeszedni a levágott darabokat, összeszögezni, ismét megtenni a fáradtságos utat, s csak így ért át a mennybe.

5. A szenvedések segítenek lefaragni hibáinkat

Babits írja a *Psychoanalysis cristiana* c. versében:

„Mint a bókos szentek állnak a fülkében
kívülről a szemnek kifaragva szépen,
de befelé, hol a falnak fordul hátok,
csak darabos szikla s durva törés tátog:
ilyen szentek vagyunk mi!”

Aztán felteszi a kérdést:

„Ki farag valaha bennünket egészre,
ha nincs kemény vésőnk, hogy magunkat vésne,
ha nincs kalapácsunk, szüntelenül dúló,
legfájóbb mélyünkbe belefúró fúró?
Szenvedésre lettünk mi.”

És végül az utolsó versszak:

„Szenvedni annyi, mint diadalt aratni:
Óh hány éles vasnak kell rajtunk faragni,
míg méltók nem leszünk, hogy az Ég Királya
beállítson majdan szobros csarnokába.
Krisztus Urunk segíts meg!”

Most pedig ismét Nikosz Kazantzakiszt hallgassuk:

„...És attól a perctől fogva, hogy beleláttam a mélységbe, egyéniségem kezdett megszilárdulni. Már nem folyt örökké változóan, mint a víz, hanem egy fénymag köré sűrűsödött, lassan felöltötte saját arcát. Már nem tévelyegtem jobbra-balra, hogy kitapasztaljam, milyen fenevadtól származom, hanem teljes biztonsággal haladtam előre utamon, mert tudtam, milyen az igazi arcom, és mi a kötelességem: az, hogy ezt az arcot a tőlem telhető türelemmel, szeretettel és művészi készséggel kialakítsam. Mit jelent az, hogy kialakítsam? Hogy lobogó lánggá tegyem, és ha még van időm, mielőtt eljő a Halál, ezt a lángot fényvé változtattam, és a Halálnak már ne maradjon mit elvennie tőlem. Mert mindig is ez volt a leghőbb törekvésem, becsvágyam: hogy ne hagyjak a Halálnak semmi elvonnivalót, legföljebb néhány csontot.”
(*Jelentés Grécónak*, Bp., Gondolat, 1970, p. 25.)

6. A szenvedésekkel vezekelhetünk bűneinkért

Ez az előbb említett önmagunk faragásának passzívabb formája. Az a fajta megtisztulás, amikor az ember maga akarja jóvátenni bűneit. Nem mintha Isten ezt kívánná. Valahogy mégis ott rejlik az ember lelke mélyén. Mióta nyomon követhető az emberiség története, azóta találkozunk engesztelő áldozatokkal. Mintha valami objektív igazságszolgáltatás színe előtt kellene magunkat tisztába tennünk. Ezt a felfogást hordozza a tisztítóhely tanítása is.

Betegágyon, halálos ágyon hányan ajánlgatják szenvedéseiket életük során elkövetett bűneikért – esetleg mások bűneiért...

7. A szenvedés lehet: sorsközösség megélése Krisztussal

A tényleges sorsközösséget már megfogalmazzuk a második részben. Szent Pál azt írja a Kolosszei levélben:

„Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből, Testének, az Egyháznak javára.”

Ha Jézus egyháza a kontraszttársadalom, akkor természetes dolog, hogy az ő követői elhatárolódnak az evilág fiainak élvezet-centrikus és rövidtávú életberendezkedésétől. Ez a másfajta életvitel olyan fajta szenvedéseket szolgáltat, amelyek birtokában úgy haladunk az életszentség útján, hogy egyre hasonlóbba leszünk Krisztushoz. Minél több ember fog Krisztussal sors-azonosságban élni, annál több lesz látható, tapasztalható az Ő egyházából.

DOMBI FERENC

A HANG... (RÉSZLETEK)

KARMA NEM VÁLTOZTATHATÓ MEG

Uram! Egyik testvérem, aki sokat fáradozik a Te ügyedben is, most benső nyugtalanságát hozza Eléd. Kérlek, szólj hozzá közvetlenül!

HANG: "Már az is dicséretre méltó, hogy meg mered fogalmazni nyugtalanságodat. Vagyis, hogy nem vagy a helyeden. Nem szeretnék megijeszteni, de többről van itt szó. Ez az alapérzésed részben Tőlem kapott szereped, részben öröklött természeteddél járó nyugtalanság, és részben helytelen döntéseidnek a következménye. Mindháromról tudnod kell. Nézzük sorra:

Tőlem kapott szerep: Tudod, hogy nem vagy magányos sziget az embertenger valamilyen lezárt részében, hanem sok-sok emberi sors szálainak rezdülését idézi elő földi életed nap mint nap. Tőlem kapott szereped tehát olyan helyi nyugtalanságokat idéz elő, melyek a nagy egész megbomlott harmóniájának helyrehozásán dolgoznak. Ez annyiban lehet ijesztő, mivel általad meg nem szüntethető, hisz' Tőlem kapott szerepet tölt be. Annyiban viszont bátorító, hogy Tőlem van.

Ennek az alapérzésnek másik része született adottságaid számlájára írható. Ez természetesen szinkronban van az előzővel. Vagyis szereped megvalósításához szükséges eszközök állnak ezáltal rendelkezésedre. Ilyenek pl. a jó kritikai érzék, a gyors reagáló képesség, bizonyos óvatos higgadság kikapcsolása, stb. Ezek nélkül nem jutnál semmire a nagy egész, tehát a történelmi méretű fejlődés besegítésében. E szerepednek és a hozzá szükséges adottságaidnak fontosságát, szükségszerűségét itt a Földön átlátni sohasem fogod.

Amint a perc az idő tengelyén, ha öntudatra ébredne, csak percnak tudná magát, és semmit sem fogna föl abból, hogy belőle állnak össze az évezredek. Így vagy te is e nyugtalanság terén, e két rész alapján. Tehát nagyon fontos, csak éppen nem tudod miért. És nem is fogod megtudni a Földön. Fontos, hogy így legyen, mert ez segít téged abban, hogy szerényebb légy, mint amilyen vagy.

Most rátérek a harmadik részre, vagyis döntéseid helytelenségére. Éppen, mert Tőlem kapott szereped túlméretezett a te átlátásodat illetően, ezért jobban kellene mások látásait is belevinni döntéseid meghozatalába. Elsősorban nyilván férjed látását kellene figyelned, és utolsósorban gyermekeidét. Férjedét azért, mert e téren ő hordozza áldásodat, és azért nem gyermekeidét, mert azok túlságosan te vagy. Nem természetüket illetően, hanem akarásodat, elképzeléseidet illetően.

Valójában Tőlem sem kérhetsz megvilágosítást döntéseidhez, mert éppen Én méreteztem olyannak szerepedet, hogy az téged mindig nyugtalanítani fog. Olyan értelemben természetesen Én vagyok számodra

is a legmegnyugtatóbb, hogy veled vagyok, nálad, a szívedben otthon vagyok. De abban a világban, amelyben élsz, az általad is belátható létezésen belül, nyugalmad nagyon hozzá van kötve férjeddal való kapcsolathoz.

Nem jó az, ha valaki messzebb akar látni, mint képes. Az a jó, ha valaki kalkulálni tud a távoliak szempontjaival.

E téren a házastárs nagyon távol van a házastárstól, mert ez a VÉR szava. Férj és feleség vér szerint nyilván nagyon távoliak egymástól. Szülő és gyermek viszont nyilván a legközelebbiek. Az élettér békéjének megteremtése szempontjából tehát a házastársat kell legjobban figyelembe venni, s legkevésbé a gyermeket. Ez egyáltalán nem annyit jelent, hogy elfogadja valaki házastársa szempontjait, hanem annyit, hogy ismernie kell, és így ennek az ismeretnek a birtokában lásson hozzá nyugalma biztosításához, míg gyermekei szempontjait jelentéktelennek kell tartania.

Most már nem a múlt helytelen döntéseinek kell rágódnod, hanem a jelen döntéseidet férjed szempontjait jobban figyelembe véve kell meghoznod. Hosszú távon így jár legjobban mindenki. Tudnod kell, mit kíván tőled férjed ott, ahol kívánhatna. Mit kívánna tőled másokkal való kapcsolataidban, ha kívánhat. Így fogsz tudni olyan döntéseket hozni, melyek feltétlenül építeni fogják jövőd nyugalma. De alapnyugalmaságodat kereséssel meg nem szüntetheted. Ne is akard, mert erre a nyugalmaságra Nekem szükségem van."

AKINEK NAGYON FONTOS AZ ISKOLAI OSZTÁLYZAT

Egy tizenéves kérdez. Az iskolai osztályzata izgatja egy álommal kapcsolatban.

HANG: "Gyermekek! Három fontos gondolatot előljáróban: 1. Minden kérdésre örömmel válaszolok. 2. Tanítani, nevelni akarok. 3. Jövendölést annyiban hallasz Tőlem, amennyiben szükséged van arra, hogy ezáltal jó irányba fejlődj.

Ha egy szobában összevissza vannak a bútorok, akkor nem az a megoldás, hogy ide-oda rakosgasd azokat, hanem az, hogy előbb átgondold, el- döntsd, hol is legyen a helyük. Most is így kell tenned. Először is látnod kell, hogy számodra nem az a lényeg, ahogyan mások ítélnék fölötted, hanem az, hogy tégy meg mindent, amit megtehetsz.

Ha lelkiismereted nem vádol, akkor még az sem számít, ha egy tanár megbuktat. De ha vádol a lelkiismeret, mert tudod, hogy nem tettél meg mindent a jó eredmény érdekében, így még akkor is boldogtalan leszel, ha kitűnő osztályzatot adnak hanyag munkádra, bár lehet, hogy rövid időre elbódít az érdemtelen jegy. Jaj neked, ha nem az Én ítéletemtől várod szíved-lelked békéjét, hanem emberek véleményétől, ítéletétől teszed függővé!

Gyermekek! Az álmok mindig közvetítenek ismereteket, de általában nem fordíthatók le egy az egyben. Bár van ilyen is. A te álmod, vagyis hogy rossz

osztályzatot kapsz, mely nyugtalanná tesz, nem vehető szó szerint. Álmod inkább arra figyelmeztet, hogy az emberek ítélete számodra még többet jelent, mint szabadna, mivel el tudja nyomni lelkiismereted hangját, melyen át Én szólok hozzád. Ezt ki kell nőned.

Afelé kell lépned, hogy lelkiismereted legyen a döntő, egyedül ez számíton. E téren nagyon előnyös helyzetben vagy. Minden téren törekedned kell önállóságra. Vagyis úgy kell kialakítanod meggyőződésedet, hogy általa az emberi megköötöttségektől egyre szabadabbá válj. De föl kell hívnom figyelmedet valamire. El sem képzeled, hány olyan ember van, akik szabadságról ugyan szónokolnak, de mindent elkövetnek, hogy rabszolgák maradjanak. Alig van ember a Földön, aki nem lenne megköötözve, ne vonaglana különböző hiúsági görcsökben. Nyilván neked is mindent meg kell tenned, hogy függetlenítsd belső világodat az emberi vélemények külső világától. Már amennyire képes vagy rá.

Azt szeretném, ha minél kevesebb csalódás árán tudnál előre haladni az igazi benső szabadság elérése felé, vagyis afelé, hogy az Én szavamnál, lelkiismereted hangjánál fontosabb ne legyen számodra.

Vannak olyan helyzetek, amikor bizony Én, az Isten tehetetlen vagyok. Mindig véget ér az Én szabadságom ott, ahol a tiéd kezdődik. Egy biztos: szabadságommal szinkronba kell kerülnöd, ha olyan boldog akarsz lenni, hogy csalódás már ne érhesse. Tehát egy húron kell pendülnünk. Én alkalmazkodom hozzád mindaddig, amíg jónak látom. Te is alkalmazkodj Hozzám, amíg jónak látod.

Ha nem azt látod jónak, amit Én, akkor nem tehetsz mást, mint tudomásul veszed, hogy utadon tovább nem követhetlek. Sokkal jobban szeretlek, semhogy becsaphatnálak!"

PÁRBESZÉD HÁZASSÁG RENDEZÉSÉRŐL

Uram! Egyik testvérem házasságrendezéssel kapcsolatban tesz fel Neked kérdést

HANG: "Édes, édes Gyermekek! Nagyon aranyosan fogalmaztad meg kérdéset. Ez nem is annyira kérdés, mint inkább kérés.

Persze a kérésnek nagyon fontos szerepe van kettőnk kapcsolatában. Csak akkor tudom kifejezni, hogy figyelek rád és hallgatlak, ha teljesítem kéréseidet, vagy érzékelhetően tudomásodra hozom, hogy miért nem teljesíthetők. E téren nagyon tisztán kell látnod valamit. Mégpedig ezt: csak olyan kérések teljesítésére vagyok képesek, melyeket mások, szabadságukkal élve, nem tudnak megakadályozni. Mert az éremnek egyik oldala ez: szabadok vagytok. A másik oldala: korlátozhatjátok döntéseim megvalósulását.

Gondold csak el: ha csak Rajtam állna, hogy ki mit csináljon, akkor nem emberek, hanem automaták lennétek vagy valami ember alatti lények. Akkor nem is volna szükségetek egymásra. Akkor nem is lehetne igazi szere- tetkapcsolat a világon. Tehát minden kettőnkön áll. Valójában többen nem is.

Gyermekem! Megváltoztatni senkit sem lehet, de megváltozni mindenki tud, ha akar. Csak olyan értelemben lehet megváltoztatni valakit, hogy tönkre lehet tenni szellemileg. Főleg, ha nem tartozik Hozzám. Az ellentmondás, hogy bárki is megváltozhat akarata ellenére. Ellentmondás, mert az történik mindig, amit akartok. Most az erkölcsi területre gondolok, mert ott dől el mindenki boldogsága vagy boldogtalansága. Tehát mindig, ismétlem, kivétel nélkül mindig jót tesz az, aki jót akar tenni, és rosszat tesz az, aki rosszat akar tenni. Az, hogy kinek mi a jó, azt nem nehéz kitalálni. Mindenkinek jó, ha szeret.

Gyermekem! Áldásom adom minden olyan kapcsolatra, mely elősegíti a Velem azonosult szolgáló szeretet megnyilvánulását. Áldásom adom mindarra, ami szívedet megnyugtatja és nem elbódítja. A szív igazi nyugalma értelmileg is mindig megalapozott. Az elbódulás mindig értelemellenes.

Ha nem látsz jól, hát vannak közösségi testvéreid. Ők segítenek látni. Abba nem mehatsz bele - átmenetileg sem -, hogy ne járd közösségbe, ha testvéreid ezt helytelenítik. Aki ezt tiltani akarja, az Engem akar leállítani életedben. Ha jó szándékú, akkor ezt meg kell értetni veled. Ha jó szándékú, akkor ezt megérti. Minden, ami ellene van egy valódi jézusi szeretetközösségnek, az istenellenes is. Remélem, ez világos előtted is. Rajtad kívül, akik ezt olvassák, talán nem is értik, miért kell Nekem ilyen szájbarágóan magyaráznom azt, amit e nélkül is meg lehet érteni. De te tudod, hogy ezt miért kell tennem így.

Attól biztosan nem kap kedvet a megtérésre férjed, ha elhagyod azokat, akik Engem akarnak biztosítani számodra. Egyetlen olyan kapcsolat van, mely mindig áldott kapcsolat, míg te el nem rontod. Ez kettőnk kapcsolata. Ne feledd: Isten téged azzal, hogy embernek teremtett, Önmagára teremtett. Azok soha nem mennek tönkre, akikben élek. Átmeneti zavar mindenkiben keletkezhet, de romlásnak csak az teszi ki magát, aki szakít Velem. Csak Én vagyok nélkülözhetetlen. Hiányozni hiányozhat bárki bárkinek, de senki sem nélkülözhetetlen. Csak egyedül Én vagyok az. Neked is csak Én vagyok nélkülözhetetlen. Kétezer évvel ezelőtt mondtam: "Nálam nélkül semmit sem tehettek." Ezt szintén boldogságotok terén kell érteni. Ennek pozitív megfogalmazása éppen ilyen igaz. **MINDENRE KÉPES VAGY VELEM**, ami a boldogságotad illeti.

Nálad is az a baj, hogy igazán nem hiszed el, hogy boldogságod csak kettőnk kapcsolatán múlik. De ez akkor is igaz, ha nem hiszed el. Ezen még Én sem tudok változtatni. Ennek gyökere az, hogy nem kevesebbre, Magamra teremtettelek. Tágabban és messzebb kellene látnod. A halálon innen nevetséges próbálkozás rátalálni életed értelmére. Itt csupán rövid lejáratú szereped van. De életed értelme Én vagyok. Ne álmodozz, ne képzelődj! Tedd, amit itt és most tenni parancsol benned a szívedet értelmesen megnyugtató szeretet. A többi nem a te dolgod."

A LÁTÁST POZITÍV MÓDON KELL HASZNÁLNI

Kaptam egy levelet, melynek olvasása közben már meg is szólalt bennem a HANG: "E levélre nem te, hanem Én fogok válaszolni." - Íme:

HANG: "Gyermekem! Azonnal a lényegre térek. Számodra most elsősorban nem az a fontos, hogy Én mit gondolok rólad, hanem az, hogy te mit gondolsz Rólam. Igen. Mit gondolsz Rólam, a világ Teremtőjéről, az emberi életek útnak indítójáról, számon-tartójáról, a saját elgondolásom szerint szolgáló Istenről.

Azt tapasztalod, hogy csődtömeg vesz körül, s te egyre jobban, és egyre nagyobb borzalommal látod, hogy mennyire értelmetlen és céltalan körülöttes minden. Úgy tűnik számodra, hogy mindent fölládoztál semmiért. Becsapott más is, becsaptad te is magadat. Hát drága gyermekem, ezt elviselni, ebbe belenyugodni bizony nem lehet. - Számomra itt veled kapcsolatban egy furcsa probléma keletkezik.

Általában minden adományomat értéknek szokták elismerni. Ez nyilvánvaló. Az is nyilvánvaló, hogy ha valaki LÁT, az csak azért láthat, mert Tőlem kapta ezt az adományt.

Számomra a problémát az jelenti, hogy te ezt az adományt nem értékeled, de le sem mondanál róla semmi pénzért.

Most látsz, és jól látsz! Az, hogy nem jól látsz, ennek nem a látásod az oka. A rossz attól még rossz marad, ha jól látjuk is. Látásod szerintem jó. Jól látod, hogy csődtömegbe kerültél. Jól látod, hogy e téren nincs megoldás. Éppen azért mondtam mindjárt az elején, hogy nálad az a fontos, ahogyan te gondolkodsz Rólam, mert jó a látásod. Ha ezzel foglalkoznál, gondolom éppen a jó látásod hatására hamarosan látnád, milyen óriási különbség, ha azt látod, hogy boldogságra teremtettelek, tehát Önmagamra, vagy ha azt látod, hogy boldogtalan vagy, mert azt éled meg, hogy férjedre, gyermekeidre vagy teremtve.

Te, aki valóban Tőlem kaptál szemeket a látásra, először is köszönd meg, hogy jól látsz. Az aztán a második lépés, hogy jó szemekkel saját érdekedet nézni, amire teremtettelek, vagyis Engem, és nem amiatt keseregni, hogy jó szemekkel nézed azt, ami rossz.

Szemed éppen azért jó, mert nem tudod a rosszat nem rossznak látni. Arra pedig még ÉN, az Isten sem vagyok képes, hogy a rosszat jónak lássam. Ha erre az Isten nem képes, akkor talán nem megalázó egy teremtmény számára sem ezt belátni. Zúgolódni ez ellen éppenséggel lehet, csak nincs semmi értelme. Úgy látni, ahogy Én látok, az inkább kitüntetés.

- Ha valaki azt látja, hogy ronda a világ, az fordítsa le róla tekintetét. Ezt mindenki megteheti. Mindenki megváltoztathatja gondolkodását. A rossztól mindig el lehet fordulni. Aki nem akar elfordulni, az nézze. Legfeljebb egyszer belefásul, s rájön, hogy milyen ostoba volt.

Az embereket nem lehet megváltoztatni. Én sem tudom. Megváltozni tudnak, de ez más. Mit mondjak hát, ami épít, buzdít, vigasztal? Magamat mondom. Igen, mert amint látod, a világ rombol, elkeserít és kétségbe ejt.

Azt ne kívánd, hogy rontsam el látásodat, mert ez nem oldana meg semmit. A rossz maradna rossz, és akkor, még ha akarnál is, Engem sem tudnál jól látni. Így csak akkor nem látsz Engem, ha nem akarsz, ha a rondában szeretsz gyönyörködni.

A mazochizmusnak ez a fajtája viszont nem olyan mértékben pszichikai dolog, mint sokan hiszik. Inkább az erkölcs területére tartozik. Tehát szabadságodban áll benne maradni, és szabadságodban áll kijönni belőle. Mint mondtam, a kijövetel útja a Velem való foglalkozás, az Engem szemlélés, a Rám figyelés, az Engem keresés, tehát a Velem való élő kapcsolat. A tüneti kezelések e téren semmit sem oldanak meg.

Tehát nem körülményeidnek, hanem neked kell megváltoznod, és nem narkotikumok, gyógyszerek által, hanem a Velem való foglalkozás által. - Ilyen egyszerű.

De amint folyamat előzte meg a jelen helyzetet, a megváltozás sem lesz villámszerű. Viszont sokkal rövidebb időt vesz igénybe, mint gondolnád.

Nagyon szeretlek. Sokkal jobban, mint bármikor bárki is szerethetett volna. Éppen ezért sokkal gyorsabban ki lehet szabadulni Velem a bajból, mint belementél Nélkülem, sőt Ellenemre. Itt nem áll a hasonlat, hogy a magasból leugrani könnyebb, mint visszaugrani. Nem, mert Önmagam, és sokkal magasabbra viszem föl azt, aki Hozzám simul, mint ahonnan lezuhant. Ilyen értelemben a körülményeknek is az Istene vagyok. Ha csak töredék-úgy szeretnél Engem, vagyis foglalkoznál Velem, vagyis Értem élnél, mint Én veled és érted, akkor semmi problémád nem lenne.

Most már tudod, ismered az Utat, mely számodra egyben KIÚT is jelen állapotodból. Senki sem kerülhet erején felüli nehézségekbe, ha elhiszi, hogy benne élek! Most már tudod: AZ ÉN ERŐM A TE ERŐD IS!"

ISTEN NEM ISMER VÁLÁST, DE MINDIG RENDELKEZÉSRE ÁLL

Uram! Előző testvérem egy újabb kérést intéz Hozzád.

HANG: "Felvetett kérésed első felére nincs mit mondanom. Nem a te problémád, hanem a fiadé. Nagyon nem jó, ha te cipeled az ő gondját. Ártasz vele magadnak is, neki is.

A másik problémádra ez a válaszom: Gyermekem! Én válást nem ismerek. E téren Nekem semmi lehetőségem sincs, hogy beavatkozzam. Erőt mindig adok annak, aki jót akar. Kimeríthetetlen forrás vagyok e téren. Bennem nem lehet csalódn.

Aki nem Engem, hanem egy önmaga által formált bálványt imád, az előbb-utóbb csalódik istenében. Bennem soha!

Ne a válás legyen gondod, hanem szíved békéje. Válás előtt, alatt és után is lehetsz boldog békében Velem, és történhet ennek az ellenkezője is. Csak rajtad múlik és nem Rajtam. - Gondolj arra, és meríts erőt e kijelentés-

ből: Mi ez az örökkévalósághoz képest!?

Kérlek, ne félj! Már amennyire hited erejéből telik. A bírósági hercehurca kétségtelenül nagy idegi megterheléssel jár, de félni tőle nem kell. Gondolj arra is, hogy az Istent szeretőknek minden javukra válik.

Te úgy gondold, hogy nagyon szereted családot. A kivitelezés sajnos nagyon sok kivetnivalót hagy maga után. Nálam nem így van. Sokkal jobban, mérhetetlenül jobban szeretlek Én téged, mint te a családot, és a kivitelezésem is tökéletes. Hogy te ezt nem észleled, ez nem Rajtam múlik.

Tömören összegezem tehát teendődet: Gondolkodj, és gyakran mondd magadnak: Mi ez az örökkévalósághoz képest!? Az Istent szeretőknek minden javukra válik! Szerettedben veled vagyok."

A KISEBBSÉGI ÉRZÉSRŐL

Uram! Egy tizenéves testvérem kisebbségi érzését hozza Eléd.

HANG: "Édes Gyermekem! Problémádat nagyon értem. Szíved vágya már itt a Földön az, hogy minél többet megélj abból a Mennyországból, amire teremtettelek. Mivel tudod, hogy nagyon szeretlek, hogy nagyon fontos vagy Nekem, hát nem érted, hogy miért nem vagy ilyen fontos másoknak is. Főleg azoknak, akik korban hozzád illenek.

Több oka van ennek. Az egyik az, hogy Én sem vagyok számukra fontos, pedig ők is szeretetemből élnek. A másik ok, hogy azért Én sem vagyok számodra olyan fontos, amilyen méltán lehetnék. És ez nem az Én hibám! Tebenned még nagyon az van, hogy Én érted éljek, és nem az, hogy Te értem élj.

Többet kell foglalkoznod azzal, hogy ne keverd össze a szerepeket. Te istenképű vagy, de az Isten Én vagyok. Én, aki érted akar élni közvetlenül is, és az embereken keresztül is. Erre csak annyiban vagyok képes, amennyiben te Értem élsz közvetlenül is (hálaadó imával) és embereken keresztül is (szolgálatban).

Amikor pedig azt látod, hogy barátnőid sikeresebbek, hát erre csak azt mondom: VÁRD KI A VÉGÉT! Hidd el, nem vagyok személyválogató. Akinek bármiben is többet adtam, attól többet is követelek. A számlát mindenkinek ki kell egyenlíteni. Szüleidnek épp úgy, mint a ma született kisbabának. Hidd el, téged is Önmagamra teremtettelek, mert ennél nagyobb jót nem tehettem veled.

Senkit sem szeretek úgy, mint téged. Ha még valakit úgy szeretnék, akkor kettő lenne belőled. Hidd el, szeretetemből élsz! Ez az Én részem kettőnk kapcsolatában. A te részed az, hogy Értem élj. Vagy inkább így mondom: Nekem élj. Nekem, Miattam tedd meg, ha otthon valamit kérnek tőled. Nekem kínáld fel munkádat, tanulásodat, szórakozásaidat. Mutasd ki Nekem, hogy nem vagyok közömbös számodra.

Lelkem működik benned. Ne hanyagold el a nyelvek-imát, melynek most még föl sem fogod értékét. Lelkem belülről akar téged építeni. Amit most hiányolsz, hogy nincs olyan nagy érdeklődés irányodban, erre azt mondom, hogy még terhes is lesz számodra a nagy

érdeklődés feléd, ha engeded, igényled Lelkem további irányítását.

Ha nem vonod ki magadat hatásom alól, akkor karizmatikus tulajdonságaid sok és maradandó gyümölcsöket hoznak az Én dicsőségemre, és a te boldog lelki békéd javára."

SIMONYI GYULA

AZ ÉLETHARMÓNIA...

Az utókor valószínűleg a történelem legsötétebb korszakai közé sorolja majd a XX. század második felét a fogyasztás dáridója miatt, amely kiszipolyozza, beszennyezi, veszélyessé teszi a Földet, világméretűvé teszi a nyomort, előemberteleneit a kisembert is.

Az életharmónia olyan létforma, amikor kevesebb energiát fordítunk az anyagiak megteremtésére és az így szerzett kevesebb anyagot sem használjuk fel mind magunkra; így több energiánk és pénzünk jut a lelkiekre, az élet átélésére, önnevelésre, csendre, szellemi kincsekre és alkotásra, a szerelemre, a gyerekekre és a generációk együttműködésére, a barátságra és közösségre, az adásra és segítségre, a közösségteremtésre és társadalomformálásra, a természetbe illeszkedésre.

Ezért nevezem életharmóniának a nem-fogyasztói életformát, mert az ember akkor tud boldogan élni anyagi szegénységben (nem nyomorban!), ha nem-anyagi értékekben gazdag az élete.

Az ökológia szemszögéből nézve az életünket, elsőként azt emelném ki, hogy a Földanya terhei jelentősen kevesbednek, ha a fogyasztást nagymértékben csökkentjük a magunk életében, és az életharmóniát vonzóan tudjuk élni, hogy elterjedjen. (A nem-fogyasztás NEM azonos a környezetvédelem költségeit lespóroló fogyasztással!)

Másodikként említem, de súlyosságban első helyre tenném a világnomor felszámolását. Az életharmóniában létrejövő energia- és pénztöbblet képes a nemzeti- és világtársadalmat szolidárisabbá formálni, ha nem merül ki a beszédben, hanem személyes pénzbeli- és energia-adással (nem jelentéktelen adakozással!) előljár.

(Ez közvetetten, de igen súlyosan ökológiai kérdés is, mert ahol a napi túlélés a gond, ott nem szempont a természeti források kímélése, s a harmadik világban folyó természet-pusztulások az egész Földre veszélyesek.)

Egy harmadik jó okunk is van arra, hogy ne fogyasztóian éljünk. Az, hogy a fogyasztói életformában elveszítenénk az életharmóniát. A kettő nem fér össze. Jézus két figyelmeztetésével érzékeltetném ezt. "Nem szolgálhattok két úrnak, az Istennek és az Anyagiaknak! Aki az egyiket szereti, szolgálja, az a másikat gyűlöli, megveti." (Lk 16,13) "Ahol a kincsed, ott a szíved is!" (Lk 12,33) Gyakorlatilag a felsorolt területek, s végül még a család is tönkremegy a két keresős pénzhajszában. Egy nagycsaládra ez különösen áll. Több gyerekhez több pénz kellene ugyan, de több idő is. Ebből az ütközésből csak akkor kerülhet ki harmonikusan a család, ha a nagyon szerény anyagi szintet választja.

Lehetséges-e kevés pénzből élni? Ha van idő, ha van szellemiség és lelkiesség, ha van baráti és rokoni közösség, akkor kevesebb pénz kell az élethez (pl. közlekedés, játékkészítés, szállás, gyerekvigyzás). Látok példákat egy keresős vagy két fél-keresős nagycsaládokra, akiknek marad pénzük adásra.

"Hagyjuk meg az államnak a szegénység propagálását!" - figyelmeztetett egyik barátom. Nagyon igaza van. Az életharmónia csak szélsőséges helyzetben váljon erős menedékké: "bármilyen szorosra is húzzák (a hatalmasok!) a nadrágszíjunkat, a boldogságunkat nem tudják elvenni!" Semmiképpen nem az elszegényedésbe való beletörődést akarom. Milyen társadalmi következményeket várok beletörődés helyett az életharmóniától?

Egyrészt kritikus szemléletet: hogyan él az, aki beszél? Hitelt a szavaknak csak a beszélő saját életében való megvalósulásuk adhat! Bizalmatlanságot szavazok a fogyasztói életformát élő írástudók és közéleti emberek iránt, beszéljenek akármit. A reprezentatív környezet csak az illető személyes ürességét és bűnös ostobaságát jelzi, hogy ti. kevesebb anyagi fogyasztással nem tud értékes életet élni, s a szegényekkel nem törődik.

Másrészt kemény munkát (a kevesebb időben, az életharmónia szétzilálódása nélkül!) és kemény kiállást. Nem törődhet bele az elszegényedésbe, akinek a saját gyermekei mellett még néhány erdélyi és indiai gyermekről is gondoskodnia kell! Nem térhetünk ki ellőé, hogy ilyen kiterjedt család kenyérkeresőinek Tekintsük magunkat! Nem törődhetünk bele, hogy a dőzsölés, az intézményesített erőszak és a tömeges gondatlanság nyomort termeljen, rombolja a természetet és kizsákmányolja a jövőt.

Tekintsünk tehát magunkra: tudunk-e egy anyagilag igen szerény életharmóniát megélni? Olyan vonzóan, hogy elterjedjen? Ha nem tudunk lemondani a fogyasztásról a nyomorultak és a jövő generációk

érdekében, akkor a sok képmutató vezető és írástudó mellett ránk is érvényes József Attila kemény ítélete: "Szívére veszi terünk, gondunk, vállára venni nem bolond!"

GROMON ANDRÁS

JÉZUS „CSODÁI”

Bevezetés

A csodaelbeszélések olyan szilárd részei az evangéliumoknak, hogy lehetetlenség tudomást nem venni róluk. Más kérdés, hogyan kell értelmezni őket. Mielőtt a részletekbe mennénk, érdemes rögzíteni néhány alapelvet.

Senki sem mondhatja meg, mire képes Isten, és mire nem, és egy-egy konkrét esetben még azt sem, mit *akar* Isten, és mit nem. Ezért *elvileg* az sem zárható ki, hogy Isten képes „a természet törvényeit felfüggesztő” „csodákat” végbevinni, s ugyanígy az ő követői is. A magam részéről azonban *gyakorlatilag* kizárom ezt a lehetőséget, egyrészt mert ellentétben állna Isten *egyetemes* (nem személyválogató, nem kivételező, nem önkényes) szeretetével, másrészt mert *varázslóvá fokozná le* a Teremtőt.

„A természet törvényeinek felfüggesztéséről” beszélni teljesen anakronisztikus Jézusra vonatkoztatva, ugyanis az ő korában még ismeretlen elgondolás volt ez, és csodán egyszerűen a ritka, rendkívüli, látványos, „hihetetlen” és „elképzелhetetlen” jelenségeket értették. Jézus kétségtelenül végbevitt karizmatikus gyógyításokat (bár lehet, hogy helyesebb lenne így fogalmazni: Jézus hatására kétségtelenül történtek csodálatos gyógyulások), de kategorikusan elvetette, hogy „csodajelekkel”, Isten látványos beavatkozásával *igazolja* önmagát vagy küldetését (ld. Mk 8,11-13; „mellesleg” ezzel Izrael egész vallásos történelem-értelmezését tagadta meg).

Annál elgondolkodtatóbb, hogy Jézus határozott elutasítása ellenére már az evangélisták is „nagyüzemileg” használják a „csodabizonyítékokat”, s a katolikus egyház is mindmáig legalább két „bizonyító csodát” követel a szentté avatáshoz.

Az alábbiakban sorra veszem a legfontosabb „csodabeszámolókat”, és megpróbálom a fentiek szellemében értelmezni őket. Kézenfekvő három csoportba sorolni ezeket az elbeszéléseket: gyógyítások, természeti csodák, halottfeltámasztások.

I. Gyógyítások

Viszonylag könnyen értelmezhetnénk az evangéliumok gyógyítási beszámolóit, ha a) jobban ismernénk azok eredeti tartalmát és háttérét, b) az evangélisták nem fűjták volna fel őket látványos csodákká, s az elbeszéléseket nem töltötték volna fel saját teológiai nézeteikkel, c) nem szoktuk volna meg, hogy eleve csodaleírásokat lássunk bennük (beléjük látva azt is,

ami nincs is ott, például a „távgyógyítást”). Mindezek ellenére a következő magyarázatokat kísérelhetjük meg a lélektan, ill. a mélylélektan segítségével.

1. Kapcsolati betegségek

Meglepő módon három történet is tartozik ebbe a kategóriába: Jairus lányának (Mk 5,21-24.35-43), a szír-föníciai asszony lányának (Mk 7,24-30) és az epilepsziás fiúnak (Mk 9,14-29) a gyógyulása.

a) *Jairus lányának* meggyógyítását a halottfeltámasztások közé szokás sorolni, de ez tévedés, mert az eredeti gyógyítási történetből ténylegesen csak Lukács és Máté csinált halottfeltámasztási történetet, nyelvtani módosításokkal, ill. betoldásokkal megváltoztatva Márk szövegét (Lk 8,40-42.49-56; Mt 9,18-19.23-26). Márknál csak azt olvassuk, hogy a kislány „a végét járja”, a hírvivők jelentését pedig, hogy már meghalt, nem kell készpénznek vennünk: abból, hogy a gyermek mozdulatlanságát halálával magyarázták, nem következik kényszerítően, hogy az halott is volt.

Az evangéliumi gyógyítások beszámolóiban szinte mindig központi jelentőségűek a „családi adatok”, mert ezek kínálják a háttérrel az adott betegség létrejöttének és gyógyulásának megértéséhez is, noha ezek az adatok természetesen csak utalásszerűek, hiszen a csodabeszámolóknál mindig csak sűrítményeit olvashatjuk annak, ami alapmagatartásként meghatározza a szereplők hétköznapijait, többnyire hosszú éveken át.

Ebben a történetben két árulkodó adat is van: az egyik az, hogy Jairus a „leánykájának” nevezi a gyereket, a másik pedig az, hogy a végén kiderül: ez a „leányka” 12 éves, vagyis (az akkori viszonyok között) a felnőttkor küszöbén áll, eladósorban, házasodási korban van. Az apa azonban (feltehetően az anyával együtt) még mindig az *ő* „leánykajaként” kezeli, aminek következtében ez az éppen hogy már *nem* kislány nem tudja, hogyan éljen tovább *érett nőként*: gyerek már nem akar, felnőtt nő még nem tud, nem mer lenni – és ezért szinte holtan fekszik a kamrájában. Ez orvosilag könnyen magyarázható: kilátástalan helyzetekben gyakran működésbe lép a természetnek ez a védekező mechanizmusa: a X. agyideg, az ún. bolygóideg a test megmerevedését idézi elő. Nem ritka jelenség ez: a szülők „felelős” „gondoskodása” és minden veszélyt kizárni akaró aggodalmaskodása olyannyira bura alá helyezi a gyereket, hogy az „megfullad alatta”, esetleg szó szerint is.

Jézus alighanem finom érzékkel átlátta ezt a helyzetet, így aztán érthető, hogy nem azt teszi, amire az apa kérte („tegye rá a kezét a leánykára”), hanem „megragadja” a gyermek kezét, és cselekvésre szólítja fel, szokásos fordításban így: „Kislány, ébredj föl!” Ezt azonban egyszerűen (de szabályosan!) így is lehet fordítani: „Kelj föl!” – mindtha csak azt mondaná: „Vállald csak bátran a »felkelést«, a lázadást, hogy a saját lábadra állj, és a saját utadat járd – megvan hozzá a korod!” És „a kislány rögtön fölkel, és föl-alá járkált”.

b) *A szír-föníciai asszony lányának* történetében kézenfekvő, hogy a kislány betegségének és gyógyulásának forrása egyaránt az anyja. A szülők, különösen az anyák aggodalmaskodása, ezerféle szorongása ugyanis („Ne menj ki az utcára, kislányom, baj érhet!” – „Miért nem eszel, kislányom? Csak nem vagy beteg?” – „Hogy viselkedhetsz így, kislányom? Milyen felnőtt/feleség/anya lesz belőled?”), többnyire a „kötelesség- és felelősségtudat” gyönyörű köntösébe öltözve, könnyen valamiféle „démonná” sűrűsödik, mai nyelven szólva „átragad a gyerekekre”: olyan gondolatokat, érzelmeket, magatartásformákat vált ki belőlük (például teljes önállótlanyságot, masszív dacot, lázadást, kétségbeesést, egyetemes életfélelmet), amelyek valósággal „megszállottá teszik”, örületbe kergetik őket. Majd bezárul az ördögi kör: a szülők pánikba esnek, s már csak emiatt is mindent rosszul csinálnak. Minél nagyobb „felelősséget” éreznek, annál rosszabb lesz aztán gyermekük sorsa.

Joggal feltételezhetünk itt is ilyesmit, hiszen úgy tűnik, az asszonynak nincs férje, s ezért úgy érezheti, hogy „minden felelősség az ő vállát nyomja”. Jézus „kellatlenségéből” („azt akarta, hogy senki se tudja meg ottlétét”) megérthette, hogy még „egy ilyen nagy ember” „felelőségének” is vannak határai, hogy a „felelősségtudat” nem lehet a szorongás, a zsarnokság és a megfélemlítés menlevele. *Ez a felismerés*, továbbá Jézus gyógyító erejébe vetett *feltétlen bizalma* (vö. Mt 15,28) és Jézus „karizmatikus kisugárzása”, nyugalma és megnyugtató szavai gyökeres fordulatot hozhattak létre *őbenne* – és *ezáltal* a lányában is. Látva pedig az asszonyban bekövetkezett változást, Jézus nyugodtan kijelentette: „Lányodból kiment a démon.” (Nem kell a mélylélektan szakértőjének lenni ahhoz, hogy tudhassuk: az effajta belső fordulatok kisugárzása nem ismer tér- és időbeli korlátokat, de a mélylélektan is igazolja, hogy a démonia állapotának megszűnésére jellemző ez a fajta hirtelenség, pillanatszerűség.)

c) *Az epilepsziás fiú* esetében könnyű dolgunk van a betegség mibenlétének megítélésében, hiszen Márk nemcsak hatásosan, hanem nagyon pontosan is írja le a (hisztero-) *epilepsziát* (18.22.26-27. v.), a kor szokásának és lehetőségeinek megfelelően természetesen démonisztikus értelmezésben. Orvosi-lélektani szempontból azonban az epilepszia egyáltalán nem valamiféle „ördög” tobzódásának eredménye, hanem nagyon is földi gyökerei vannak, nevezetesen annak az embernek egyébként valóban „ördögi” nyomorúságai, aki pusztá félelemből, szorongásból nem meri megélni saját életét.

Ahogy Jairust vagy a szír-föníciai asszonyt sem tekinthetjük csupán gyermeke „képviselőjének”, hanem megbetegedése és gyógyulása kulcsának is kell tartanunk, ugyanúgy ennek a fiúnak az apját is. Ebben a szellemben az alábbi magyarázatot adhatjuk a fiú epilepsziájának kialakulására és gyógyulására:

Legvégső gyökerét *az apa* beállítottágának és magatartásának hasadtságában, *kettősségében*

találhatjuk meg, hiszen a betegség már „gyerekkora óta” kínozza a fiút; ez a kettősség lehet az *ödipuszi konfliktusok* bizonyos fajtája, amely hol jóindulatú gondoskodást, hol kétségbeesett elutasítást vált ki az apából (az ehhez tartozó érzelmi kettősségekkel együtt: hol felelősségérzet, hol gyűlölet lobog benne), továbbá ebből fakadóan vagy ettől függetlenül a „*kettős kötés*” problematikája, vagyis amikor a szóbeli és a magatartásbeli megnyilvánulások ellentmondásban vannak egymással (például az apa a maga jóakarataról beszél fiának, amikor ténylegesen elutasítás van benne), de a 22-23. versből következtetve lehet az apa *vallásosságának* kettőssége is: bízik is Istenben (ill. képviselőjében, Jézusban), meg nem is, segítséget is vár Istentől, ugyanakkor rá is hárítja fia betegségének teljes felelőségét: „démoni” befolyás következményének, azaz kortársai véleményét osztva „Isten ostorának”, csapásának tartja azt.

A fiú erre az apai alapmagatartásra reagál: egyrészt közvetlenül, azzal, hogy *utánozza* az apa pszichikai kettősségét, másrészt közvetve, azzal, hogy (a saját kettősségével, hasadtságával) *megbünteti* apját annak pszichikai (és ennek folytán viselkedésbeli) kettősségéért. (Ugyanezt a kettős reakciót világosan meg lehet figyelni alkoholista szülők gyerekeinek viselkedésében...) Ezt a büntetést, ezt a lázadást azonban nem éli ki nyíltan, hanem *elfojtja* apjával szembeni agresszív impulzusait (ahogyan különben az apa is ugyanezt teszi a maga részéről), vagyis amíg tudja, feltartóztatja apjával szembeni haragját és dühét, amikor pedig már nem tudja, reflexszerűen önmaga ellen irányítja, mintegy villámhárítójává válva saját feltorlódott érzelmeinek és indulatainak: ezeknek a levezetődése maga az epilepsziás roham. (Utána teljesen normálisnak tűnik, amíg érzelmei és indulatai ismét fel nem halmozódnak a kritikus határig...)

A fiúnak ez a kettős viselkedése (normális szakaszok – epilepsziás rohamok) persze csak tovább erősíti az apa pszichikai és magatartásbeli kettősségét, az pedig még tovább a fiút: Valódi ördögi kör! Ennek az ördögi körnek a *megtörése* következik be, amikor – a *Jézusból* sugárzó, Isten iránti feltétlen bizalom hatására – *az apa* magatartásában változás áll be: Felkiáltása, „Szeretnék bízni! Segíts nekem bizalmatlanságomban”, annak a jele, hogy *kilép* a kétségbeesett siránkozás (és a leplezett agresszió) alapállásából! Tehát azt mondhatjuk: akárcsak a szír-föníciai asszony esetében, itt is a szülő gyógyulása indítja el a gyermek gyógyulását.

De hogy véletlenül se kicsinyeljük le Jézus szerepét, figyeljünk föl még egy mozzanatra: Jézus felindultan utasítja vissza az apa feltételezését, miszerint ő talán képes olyasmire, amire mások nem (22. v.), majd *rámutat* arra, hogy nem a különleges képességről, az emberi erőről van szó, hanem kizárólag az Istenbe (a tulajdonképpeni gyógyítóba) vetett bizalomról (23. v.): aki feltétel nélkül rábízta magát, és ezzel eltakarítja az útból a lelki akadályokat, például a kételkedést, a

félelmet, a görcsös erőlködést stb., az lehetővé teszi, hogy a *Teremtő életereje* kifejtse benne gyógyító hatását. Mindössze ennyi a „titok”, ebben áll Jézus, a nagy gyógyító „módszere”. (Szavaiban talán ott van az is, hogy *minden* követőjének úgy kellene bíznia Istenben, ahogyan ő bízott, és ezért *minden* követőjének ugyanúgy kellene tudnia gyógyítani is, ahogyan ő tudott – vö. Mk 3,15; Lk 9,2; Mt 10,1.8.)

2. Szerepzavar okozta betegség

A tizenkét éve vérfolyásban szenvedő asszony (Mk 5,25-34) betegsége valamilyen menstruációs zavar lehetett, amely mögött a szexualitással, egyáltalán a *női szereppel* szembeni elutasító-depresszív beállítódást kell feltételeznünk. Nem nehéz elképzelni, hogy ez az asszony mindent, ami „azzal” összefügg, piszkosnak és/vagy bűnösnek, de legalábbis károsodásnak és megszegyenülésnek élt meg, valóban mint valami „elvézést”, mintha az asszonyi lét személyisége elfolyását, önmaga elvesztegetését, lényegének örökös feláldozását jelentené, és így alapérzése az lehetett, hogy az élet nem más, mint veszteségek feltartóztathatatlan folyama, a legcsekélyebb értelem és haszon nélkül, vagy egyszerűbben fogalmazva: az élet azt jelenti, hogy örökösen csak adnia kell, hogy fel- és kihasználják, és nem kap semmit. Ez az életérzés fejeződhetett ki betegségében. Ehhez társul, hogy a kor zsidó társadalmában a rendes és a rendkívüli menstruáció egyaránt „tisztátalanná” teszi a nőt, vagyis gyakorlatilag kiközösíti a társadalomból, sőt „tisztátalanná” teszi azt is, aki őt vagy az általa használt holmikát megérinti.

Banális bölcsesség: végső soron egyetlen valami képes valóban meggyógyítani az embert – a szeretet; az a viszony, amelyben nem számít a méltóság vagy a méltatlanság, a teljesítmény vagy az érdem, a tisztaság vagy a tisztátalanság kérdése, hanem csak a kinyújtott kéz, amelynek nem kell visszautasítástól tartania, egy egyszerű érintés, amely legbensejében kapcsol össze két embert, mintha áramkör zárulna, amelyen keresztül gyógyító energia áramlik.

Jézus minden más gyógyításának mintája, „paradigmája” lehet az itteni: Nem titokzatos, „természetfeletti” vagy mágikus erővel gyógyít, hanem Isten feltétlen szeretetének közvetítésével – ami aztán gyógyhatást vált ki, ha a beteg (vagy hozzátartozói) részéről megfelelő bizalommal találkozik. Márpedig ez a bizalom – még ha babonás formában is, de – megvolt ebben az asszonyban, és Jézust megérintő gesztusa közvetítette számára Isten gyógyító erejét.

3. Vakok látnak

a) *A betszaidai vak meggyógyítása* (Mk 8,22-26). – Az eddig mondottak szellemében ezt így értelmezhetjük: *Pszichoszomatikus* eredetű vakságról, ill. annak (az Isten jóságába, ill. Jézusba vetett bizalom erejéből fakadó!) pszichoszomatikus gyógyításáról van szó; lehetséges ugyanis, hogy aki nem képes/akarja látni a számára elviselhetetlen valóságot, az a szó szoros

értelmében fizikailag is megvakul (mint ahogy más félelmek a szó szoros értelmében megbénítják, mozgásképtelenné teszik az embert: ez a „betegségbe menekülés”, szaknyelven a „betegségnyereség” közismert jelensége); a biztonságot, elrejtettséget, elfogadást sugárzó gesztusok viszont (kézen fogás, elkülönítés a tömegeből, kézrátétel, nyállal megkenés) képesek a vaksághoz vezető „görcs” feloldása révén magát a vakságot is megszüntetni.

De nehogy egyoldalúsággal vádolhasson valaki, jelzem, hogy ennek a csodaelbeszélésnek legalább három másik magyarázata is lehetséges:

Jézus nagyságának kiemelésére, ill. fokozására egy abban a korban közismert *hellenista csodamotívumot* alkalmaztak Jézusra: Jézus az Aszklépioszt vagy Szerapiszt felülmúló *theiosz anér* (= isteni férfi), aki amazoknál is nagyobb erővel „tesz látóvá vakokat”, és „lecsendesíti a vihart” vagy „a vízen jár” hatalmának bizonyítására.

A vak meggyógyítását *jelképes* elbeszélésként lehet felfogni: annak jelképeként, hogy Jézus szellemi értelemben tette „látóvá”, az igazságot vagy a helyes utat felismerővé azokat, akik „a sötétségben és a halál árnyékában laktak” (Lk 1,79; Mt 4,16) – mint ahogy „a vizet borrrá változtatni” kifejezés is azt jelentette abban a korban, hogy „bűnösöket megtéríteni” (vö. Jn 2,9). E mellett az értelmezés mellett szólhat, hogy e vak meggyógyításának története közvetlenül a „Kicsoda Jézus?” (8,27-30.31-33) problematikát tárgyaló szakaszt előzi meg, ill. az evangéliumnak a 8,27-tel kezdődő „új fejezetét” szintén egy vak, Bartimeusz meggyógyításának története zárja majd le (10,46-52). Feltételezhető, hogy Jézus – más nagy gyógyítókhöz hasonlóan – bánni tudott az átlagember számára ismeretlen *különleges erővel*, amelyek „a természet törvényeinek” keretén belül mozognak ugyan, rejtettségük és nagyságuk miatt azonban mégis rendkívüliek.

b) *A jerikói vak meggyógyítása* (Mk 10,46-52). – Az alább következő magyarázat jobb megértése érdekében érdemes előrebocsátani a következőket:

Számos *hétköznapi* példán meg lehet figyelni a szorongás és a bizalmatlanság („hitetlenség”), illetve a látás elvesztése közötti összefüggést. 1) Ha valaki előtt olyan feladat áll, amit voltaképpen nem akar elvégezni, de azt hiszi, hogy mégis el kell végeznie, akkor ettől az ellentmondástól hirtelen heves fejfájás („migrén”) tör rá, (egyéb tünetek mellett) szűrni kezd a szeme, s végül csak egy megoldás marad, nevezetesen el kell sötétítenie a szobát, le kell feküdni és *be kell csuknia a szemét*: Amit látni sem bírt, de nem engedte meg magának, hogy ne lássa, (a feladat) végül rákényszeríti, hogy valóban órákra becsukja a szemét, azaz *átmenetileg* ne lásson. 2) Az „*elviselhetetlen látvány*” sokkal tovább is tarthat és súlyosabb is lehet. Szemorvosok nemegyszer találkoznak jelentős és „megmagyarázhatatlan” látásromlással; ezek hátterében gyakran drámai okok húzódnak meg: súlyos

szerencsétlenség, nyomasztó foglalkozásbeli kudarcok, hozzátartozók gyógyíthatatlan betegsége – olyasmi, amin nem lehet változtatni, mégsem képes „végignézni”, „elnézni” az ember. A nyelv árulkodó: a szomorúságtól „elhomályosul/elsötétül előttünk a világ”, a bajban „kilátástalanság nehezedik a szemünkre”. Magyarul: Amit „látni sem bírunk”, mégis együtt kell élnünk vele, egy napon rákényszerít(het) minket, hogy valóban ne legyünk már *képesek* látni.

Lássuk ezután a gyógyítás lehetséges értelmezését! E történet legfeltűnőbb mozzanata az a konfliktus, amelyet Bartimeusz segélykiáltása vált ki egész környezetében (48. v.: „Sokan keményen rászóltak...”), ezért arra következtethetünk, hogy vaksága elsődlegesen *a segélykiáltás és a visszautasítás* problémájával függ össze. Azt vetik szemére, hogy kiáltozásával tönkreteszi a „közrendet”, és azt éreztetik vele, hogy ne tartsa magát olyan fontosnak, hogy zavarhatja „a Messiás” diadalmenetét; maradjon csak meg eddig játszott szerepében, a peremre szorított, jelentéktelen, passzívan függő és rászoruló élet szerepében; ne higgye, hogy éppen neki, a koldusnak van joga „a Messiás” szeme elé kerülni (vö. 47. v.: „ahogy meghallotta, hogy a názáreti Jézus az...”). Más szavakkal: Nincs joga, hogy *ő maga* jelentkezék szólásra; azt kell gondolnia magáról, hogy *saját* vágyaival csak terhére lehet másoknak; csak addig számít valamennyire, amíg mindenkinek megengedi, hogy részvétellel nézzen le rá (avagy részvétellel lenézze őt).

Ha pedig életének *tipikus* mozzanatát fedezzük fel ebben az egyszeri jelenetben, akkor máris felfedezhetjük az *összefüggést* Bartimeusz *jelentéktelenség-érzése* és *megvakulása* között: Az ember egyszer csak szó szerint *nem képes* többé látni a világot, ha folyton abba ütközik bele, milyen szemrehányóan és fölényesen néznek a szemébe a többiek; ez elől krónikusan be kell zárnia a szemét. Vagyis Bartimeusz vakságában *egyrészt* jelentéktelenség-érzése miatti állandó *szégyene* fejeződik ki: folyton le kell csuknia a szemét mások tekintete előtt, le kell merülnie a homályba az idegenek metsző leleplezésétől való félelmében. (Jól illik ebbe a betegségképbe, hogy Bartimeusznak még saját neve sincs, ez ugyanis nem tulajdonnév, hanem csak azt jelenti, hogy „Timeusz fia”; ha valakit így szólítanak meg, az olyan érzést kelt benne, mintha csak szüleinek szófogadó függeléke lenne, nem pedig önálló lény). Vaksága azonban *másrészt* és főképpen az *engedelmesség* egyik formája: ez a fajta megvakulás ugyanis azt jelenti, hogy az ember végérvényesen elfogadja a környezete által számára kirótt, lesújtó szereposztást, mások mindenhatóságát, illetve saját tehetetlenségének teljességét, másképpen, a mások szemébe nézés *morális képtelensége* a vakságban *fizikai tényé* szilárdul: amit korábban *nem volt szabad* tennie, arra most már fizikailag *nem képes*. Hétköznapian szólva: belemenekült a vakság betegségébe. (Ez

egyébként kettős „nyereséggel” jár számára: egyfelől megszabadul a többiek lenéző tekintetétől, másfelől azok részvétükkel és alamizsnájukkal jutalmazza behódolását.)

Az első csodálatos mozzanat, a gyógyulás „első fele”: *Bartimeusz*, aki eddig alkalmazkodott és tartotta a száját, most, amikor – valószínűleg életében először – esélyt lát arra, hogy kiszabaduljon vakságának gettójából, amikor az a férfi jön, akit sokan a Messiásnak tartanak, meg meri tenni, hogy áttöri az *idegen* útmutatások korlátját, és a szenvedés határtalan energiájával *saját* önállóságáért, *saját* szemeinek visszakapásáért küzd feltartóztathatatlanul; a többiek még most is akadályozzák, de *ő bízik* abban, hogy ez az egy, ez a „Messiás” éppen abban fogja megmutatni nagyságát, hogy nem alázza meg őt, a koldust, mint mindenki más, hanem szeme elé engedi őt, és visszaadja neki (jelentéktelenségét megszüntető) méltóságát – és ezzel a saját arcát, a látását is.

A második csodálatos mozzanat, a gyógyulás „másik fele”: *Jézus* nem hagyja figyelmen kívül a tömegeből jövő segélykiáltást, hanem megáll, és magához hivatja a beteget; számára ez az egyetlen segélykiáltás fontosabb, mint ezer hozsanna-kiáltás (vö. Mk 11,9-10); szolgálatban megmutatkozó nagysága itt abból világlik ki, hogy az útszéli koldust komolyabban veszi, mint a „messiási méltóságát” ünneplők és megvallók tömegét, egyetlen szenvedő ember többet jelent neki, mint a tapsoló hitvallók sokasága (a nagy – és egyébként is téves – „hitvallások” nem érnek fel hozzá, vö. Lk 6,46)!

Van azonban még egy fontos eleme az elbeszélésnek: Jézus csaknem kínosan kerüli, hogy saját nagyságát demonstrálja ebben a gyógyításban, csak a koldus Bartimeusz nagysága érdekli; számára az a fontos, hogy *ő* mondja ki *maga-magától*, mit szeretne (mert ha megint csupán *engedelmeskedne* a többiek felszólításának – „Bátorság! Állj föl! Hív téged!” –, sosem nyerné vissza szeme világát); „nehézkés”, „időhúzó” kérdésével – „Mit akarsz? Mit tegyek veled?” – Jézus azt akarja elérni, hogy Bartimeusz *maga* fogalmazza meg, mire vágyik a legjobban, nyilvánosan vállalja a *maga* ügyét (vö. Jn 5,6!), és ezzel végérvényesen legyőzze félelmét attól, hogy esetleg túl sokat kíván, vagy megintcsak terhére lesz másoknak.

4. Bénák járnak

a) Az egyik elbeszélésben (Mk 2,1-12) hordágyon visznek egy bénát Jézushoz. A szövegben nincs konkrét támpontunk a bénultság okát illetően, de Jézus első mondata – „*Gyermekem, Isten megbocsátja bűneidet!*” – reális feltételezésekre ad alapot. Akkoriban ugyanis úgy gondolták – manapság talán nem? –, hogy a betegség Isten büntetése az illető, vagy elődei (nyilvánvaló vagy titkos) bűneiért (vö. Jn 9,2!). Úgy tűnik, Jézus jó érzékkel megérezte a beteg szorongását (valamely elhallgatott bűne miatt?), amely fizikailag is megbénította. Kijelentése azt jelenti: „Betegségednek

semmi köze a bűneidhez: Isten nem fizet betegséggel a bűnökért, hanem megbocsátja a bűnöket, mégpedig ingyen!” Ez a megnyugtató és felszabadító kijelentés – párosulva a Jézusból sugárzó jóssággal, illetve a beteg és az őt szállító bizalmával (5. v.) – minden további nélkül megszüntethette a beteg Istentől való félelmét, és így bénult tagjainak görcsét is, látványos „csoda” nélkül is. Könnyedén beláthatja ezt bárki, akinek mondanak valamit az olyan kijelentések, mint például az, hogy „mozdulni sem tudtam a félelemtől”.

b) A másik történetben (Mk 3,1-6) egy béna kezű emberről van szó. Két értelmezést is megkísérélhetünk. Az első orvosi-lélektani jellegű: A mozgásszervi zavarok megértéséhez tudnunk kell, hogy a legtöbb mozgás tanult, majd messzemenően mechanizálódott folyamat, a mozgást szolgáló szervek bénultsága, azaz öntudatlan gátoltsága pedig sok esetben „hisztérikus” tünet, a lelki szétesés következménye. A béna kéz azt jelezheti, hogy az illető képtelen az életét „a saját kezébe venni”. Talán ezért is állítja ki Jézus középre a beteget, ti. hogy egyszer végre a középpontban lássa magát, ne pedig a peremen, és ezért van az is, hogy a beteg csak törvénszegés révén (szombati gyógyítás) nyeri vissza mozgási szabadságát.

A másodikra egy nyelvtani mozzanat ad alapot. Ha szó szerint fordítjuk az esetleírást, ezt kapjuk: „Volt ott egy ember, aki béna kezűt birtokol”. Mivel a görög *ekhein* = „birtokolni” ige azonos súllyal azt is jelenti, hogy „tartani”, a kifejezés úgy is fordítható: „egy ember, aki bénán tartotta a kezét”. Ennek alapján azt gondolhatjuk, hogy a farizeusok csapdát állítottak Jézusnak, hogy ha szombati gyógyításon kapják, akkor vádat emeljenek ellene (ahogy az utóbbi mozzanatot a 2. v. tartalmazza is): rávette valakit, tartsa úgy a kezét, mintha béna lenne, aztán figyelték Jézust, meggyógyítja-e szombaton. Jézus azonban átlát a szitán, s a „béna kezű” emberhez intézett felszólítása – „Nyújtsd ki a kezedet!” – ebben az esetben azt jelenti: „Hagyd abba a színészkedést!”, és semmi titokzatos nincs abban, ha rögtön rendbe jön a keze...

5. Leprások megtisztulnak

Mindjárt Márk evangéliumának elején (1,40-45) olvashatunk arról, hogy egy leprás ment Jézushoz, és kérte, tisztítsa meg őt. Gyógyulásának megértéséhez emlékeztetünkbe kell idéznünk a következőket: Akkoriban nemcsak a ma is ismert betegséget nevezték leprának, hanem más bőrbetegségeket is; a leprások kultikusan tisztátalanoknak számítottak mint olyan emberek, akiket Isten ezzel a betegséggel büntetett, és kitisztították őket a társadalomból (a fertőzés veszélye miatt is); a leprásokat senkinek sem volt szabad megérintenie; ha valaki mégis megtette, maga is tisztátalannak, vagyis az istentiszteletből és a társadalomból kizártnak számított.

Jézus nem közönséges (karizmatikus) erejét feltételezve, ez a gyógyulás is minden további nélkül magyarázható pszichoszomatikus folyamatokkal. A bőr ugyanis az a szervünk, amelyik (egyéb feladatai mellett)

a gyengédséget és a durvaságot érzékeli, és a leggyorsabban reagál – elpirulással, elsápadással, lúdbőrzéssel... – az olyan lelki rezdülésekre, mint például az öröm, az izgalom vagy a rémület. Nem nehéz átélni, mekkora öröm és izgalom tölthette el a leprást, amikor Jézus – fittyet hányva a vallási előírásoknak és a társadalmi gyakorlatnak, saját kiközösítését is kockáztatva – gyengéden megérintette őt... Ezért nemcsak a gyógyulás tényében, hanem még abban sem kell túlzást látnunk, hogy „azon nyomban” megtisztult.

6. Összegzés

Az evangéliumok még más gyógyítási történeteket is elbeszélnek – például a kafarnaumi százados szolgájának (Mt 8,5-13) vagy a 18 éve meggöngyedt asszonynak (Lk 13,10-13) a meggyógyítását/meggyógyulását, ezeket azonban a fentiek alapján már könnyen értelmezheti bárki.

Összefoglalásként a következőket állapíthatjuk meg: Az evangéliumi gyógyítási beszámolók részletei a legritkább esetben önkényesek és véletlenek, sokkal inkább jellemzőek és szükségszerűek, vagyis az egyedi(nek tűnő) vonásokban többnyire egy megbetegedett emberi élet tipikus mozzanatai sűrűsödnek össze. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy a gyógyítás folyamata szinte mindig az illető betegség diagnózisát és létrejöttének folyamatát is tartalmazza sűrített formában, ezért a gyógyítás módjából vissza lehet következtetni a betegséget kiváltó konfliktusra. Ez azonban azt is jelenti, hogy Jézus által gyakorolt módon nem lehet bármely tetszőleges betegséget meggyógyítani, csak azokat, amelyek valamiképpen az emberi lélekből fakadnak, a gyógyulásnak pedig két lényeges feltétele/összetevője van: az egyik a beteg bizalma Jézusban, ill. Jézus személyén keresztül Istenben, a másik pedig Jézus karizmatikus kisugárzása, a belőle áradó gyógyító energia.

II. Természeti csodák?

Az ún. természeti csodák értelmezését illetően – ha lehet ezt mondani – fokozottan érvényes, amit a lelegején már jeleztem: kizárom azt a lehetőséget, hogy Jézus „a természet törvényeit felfüggesztve” vitt végbe ilyen „csodákat”. Ebből azonban nem következik, hogy az ebbe a kategóriába tartozó evangéliumi elbeszéléseket egyszerűen el kell vetnünk mint valóságalap nélküli legendákat vagy pusztán kitalációkat. Amint látni fogjuk, ezeknek az elbeszéléseknek is lehet értelmes magyarázatuk és érvényes üzenetük – tekintetbe véve persze azt, hogy az effajta csodaelbeszélésekben mindig meg kell különböztetni két dolgot: *a tényleges történelmi eseményt*, illetve *annak áthagyományozási folyamatát*, az utóbbin belül pedig a szemtanúknak a – maguk látásmódja szerinti! – beszámolóját, a díszítő továbbmesélést, a húsvét utáni prédikátorok krisztológiai feldolgozását és az evangélisták végszerkesztői tevékenységét (összesen tehát legalább 1 + 4, azaz öt „lépcsőt”, noha ez az elhatárolás nem

mindig könnyű, sőt sokszor lehetetlen is egészében kivitelezni.)

1. A vihar lecsendesítése?

A Genezáreti-tavi vihar lecsendesítéseként ismert történetben (Mk 4,35-41) két irreális mozzanat van. Az egyik az, hogy a hajót elsüllyedéssel fenyegető viharban Jézus békésen aludt. Aki ekkora viharban békésen alszik, és előbb fel kell kelteni, hogy egyáltalán tudja, mi történik, az emberfeletti lény, akihez az emberi bajok és félelmek nem érnek föl; ő csupán leszállt az emberek világába, hogy megmentő csodáival „bizonyítsa” isteni hatalmát. Reális lehet ellenben azt feltételezni, hogy testi kimerültsége és mélységes lelki nyugalma folytán Jézus egy párnára dőlve, álmosan pihent a hajó hátsó részében. – A másik az, hogy Jézus „keményen rászólt a szélre, és azt mondta a tengernek: Hallgass! Fogd be a szád!” Ez Jézus felmagasztalását szolgáló, értelmetlen felszólítás, hiszen a szél és a víz nem tud sem hallani, sem beszélni. Ennek ellenére nem az a döntő kérdés, képes volt-e Jézus (vagy képes-e bárki más) parancsolni a természet erőinek („isteni” vagy „paranormális” módon, mindegy), hanem az, hogy akarta-e csodával és ilyen önhatalmúlag megmenteni önmagát és övéit (ahelyett hogy a Teremtőt kérte volna). Határozott nemmel felelhetünk, hiszen már kezdetben is Istennel szembeni bizalmatlanságként utasította el azt a gondolatot, hogy kenyércsodával mentse meg magát a pusztában (Mt 4,1-4), és ehhez az álláspontjához mindvégig hű maradt (vö. Mt 26,39; 27,42-43).

Mi történhetett tehát *ténylegesen*? Az, hogy a megrémült és – az ószövetségi szemlélet alapján – csodaváró tanítványok felrázzák Jézust fáradt szendergéséből, ő pedig, miután teljesen éberré vált, szemrehányást tesz nekik: „Miért vagytok ennyire gyávák? Hogyan van az, hogy még mindig nem bíztok Istenben?” Jézus nyugalma és higgadsága azonban nem annak titkos tudásából fakad, hogy a vihar hamarosan véget ér, s még kevésbé, hogy ő maga képes varázsszóval véget vetni neki, hanem Istenbe vetett bizalmából, ami szintén nem azt jelenti, hogy a vihar megszüntetését vagy a biztos megmentést remélte Istentől, hanem azt a bizonyosságot, hogy *bármilyen* történjék is, az Atya jószágos kezében vannak és maradnak: ha megmenekülnek, akkor is, ha belefutnak a tóba, akkor is (hiszen az Atya „három nap múltán” ismét felkelti az elhunytakat, vö. Mk 8,31). (Ugyanígy számol majd az Olajfák-hegyén is mindkét lehetőséggel: „Atyám, ha lehetséges...”: Mt 26,39.) Ennek a bizalomnak – annyi prédikáció és gyakorlati bemutatás után – már meg kellene lennie a tanítványokban, ezért kéri számon Jézus, csodálkozva, hogyan lehetnek még mindig ilyen gyávák és bizalmatlanok.

Félreismerhetetlen krisztológiai célzatosságtól vezetve aztán már Márk *hellenista csodatörténeté dolgozta át* az áthagyományozott anyagot. Hellenista elképzelés szerint ugyanis istenek, megistenült császárok és egyéb

„isteni férfiak” képesek varázsigével parancsolni a viharoknak. Márk szerint itt is ez történik, de nem Istenhez intézett kérés formájában (ami még mindig a zsidó elképzelésvilágon belül lenne), hanem úgy, hogy a csodatevő parancsol a tomboló elemeknek.

2. Kenyérszaporítás?

A keresztény közfelfogás szerint Jézus két alkalommal is (Mk 6,35-44; 8,1-10) a meglévő kevés kenyeret „megszaporítva” lakatolt jól hatalmas tömegeket. Erről a következőket mondhatjuk.

A Márk elbeszélésében (és a párhuzamos leírásokban) foglaltakat *nem tarthatjuk pusztán a fantázia termékének* a következők miatt: 1) Az 5 nem szimbolikus szám. 2) A hal sosem volt eucharisztikus eledel. 3) Az Ószövetség felülmúlásának irodalmi elve értelmében sokkal nagyobb csodát kellett/lehetett volna kitalálni (vö. Jn 6,30-31!). 4) Az elbeszélés[ek]t eredetileg nem tipikus csodatörténetként fogalmazták meg: a) Sehol sincs szó bennük szaporításról vagy hasonlóról, hanem csak a kenyér és a hal megosztásáról („megtöréséről”) és kiosztásáról. b) A beszámoló[k] végén hiányzik „a tömeg csodálkozása” és a csodatevő (vagy Isten) dicséretét tartalmazó „kóruszáradék”.

Ugyanakkor nyilvánvalóak a *legendaképződés és a teológiai feldolgozás jelei*: 1) A számadatok burjánzása: 200 dénár áru kenyér, 3 napi éhezés (Mk 8,2), 5000 (illetve 4000) férfi (plusz a nők és a gyerekek, holott olyan városoknak, mint Kafarnaum, mindössze 2-3000 lakosuk volt), 12 (illetve 7) tele kosár maradék. 2) A tárgyi logika elhanyagolása: Az imént még éhezők miért hagynák ott (esetleg még szétdobálva is?) a 12 (illetve 7) kosárnyi maradékot, hogy azt úgy kelljen összeszedni? 3) Az ószövetségi „előképek” felülmúlása bizonyos fokig érvényesül: Elizeus húsz kenyérral lakat jól száz embert (2Kir 4,42-44). 4) A megfogalmazást az eucharisztikus szóhasználathoz idomították (vö. Mk 6,41-t és 8,6-ot 14,22-23-mal). 5) A százas és ötvenes csoportokra osztás Isten új népének a 2Móz 18,25-ben felvázolt nagy összejövételére utal; 12 kosár, mert 12 apostol szedi össze a maradékot, illetve 7 kosár (Mk 8,8), mert 7 diákonus látta el „az asztal szolgálatát” (ApCsel 6,1-6).

Továbbá a következőket kell még *figyelembe venni*: a) Az evangélista nemegyszer a mondatok sorrendjének fölcserélésével fejezi ki teológiai szándékát, természetesen megváltoztatva ezzel azok értelmét (ld. még Mk 3,22.21; 8,8b.6d.7.8a; 9,50a-b.49; 12,41-44.40; 14,25.23-24). Az itteni esetben (Mk 6. f.) a széttördelt kenyerek és halak kiosztásából és megevéséből (43-42. v.) a mondatok fölcserélésével (és a görög *airein* ige pontatlan értelmezésével, ill. fordításával) az étel megevése és a maradék összeszedése lesz (42-43. v.)! b) Az *airein* ige első jelentése „magasba emel, fölemel, fölvesz”; elég kényszeredett dolog ezt „összeszed”-del fordítani (43. v.). További jelentései azonban nagyon is beleillenek a szövegösszefüggésbe: „elvesz, átvesz, megragad”,

illetve „elvisz, továbbhelyez, továbbít”, vagyis a tanítványok átvették Jézustól a széttördelt darabokat (az eredetiben szó sincs valamiféle „maradékról”), és odavitték az embereknek. c) Jézus úgy rendelkezett, hogy „asztaltársaságunkint” telepedjenek le az emberek (39. v.). Asztaltársaságban azonban (10-12 fő) senki sem majszolgat magában, hagyván, hogy éhes szomszédja bámulja őt, hanem megosztja, amiye van. Mindezek alapján nyugodtan állíthatjuk, hogy nem „kenyérszaporítással” van dolgunk – ahogyan egyébként maga az evangélista is beállítja a dolgot! –, hanem Jézus sajátos segítségi módjáról, és egyúttal célzatos, jelszerű tetteről: Az éhezés gondját nem csodatevéssel oldja meg, hanem úgy, hogy *megosztja* a maga (és tanítványai) végső tartalékát is, az „asztaltársaságokba” ültetéssel pedig azt sugallja, sőt provokálja, hogy a jelen lévők *tegyenek hasonlóképpen*. Nem nehéz elképzelni, hogy ennek eredményeként mindenkinek jutott annyi, amennyivel elverhette az éhét, úgy-ahogy „jöllakhatott”.

3. Vízen járás?

Az elbeszélés szerint (Mk 6,45-52) a „kenyérszaporítás” után Jézus elküldi hajóval a tanítványokat a Genezáreti-tó túlsó partjára, ő maga elmegy egy hegyre imádkozni, aztán amikor látja, hogy az ellenszélben kínlódnak, a vízen járva feljűk tart, megnyugtatja őket, majd beszáll a bárkába...

Ez a leírás számos nehezen megválaszolható, vagy egyenesen megválaszolhatatlan kérdést vet föl. Íme egy csokorra való: Miért kellett Jézusnak „kényszerítenie” a tanítványokat a hajóba szállásra? Ha „már későre járt az idő” az emberek megetetése előtt is (35. v.), hogyhogy csak most esteledik be (47. v.)? Ha a hajó „a tó közepén volt” (47. v.), ami legalább egy-két kilométeres távolságot jelent, hogyan „látta” Jézus, hogy csak kínlódva jutnak előre? Ha Jézus látta, mennyire kínlódnak övéi az evezéssel, miért várt estétől a hajnali szürkületig azzal, hogy hozzájuk menjen (48. v.)? Ha a tanítványok *őt* látták „járkálni”, miért „vélték úgy, hogy kísértet” (49. v.)?...

Ami a fordítást illeti, fontos tudatosítani, hogy görög *epi tész thalasszész* (= a tengeren) kifejezés héber megfelelője, az *al-ha-jam* nem azt jelenti, hogy „a tengeren” (a víz felszínén), hanem azt, hogy „a tengerparton” vagy „a homokos tengerpart mentén” (vö. 2Móz 14,2-9; 4Móz 13,29; 2Sám 17,11; 1Kir 4,20; 1Makk 14,34 és különösen is Jn 21,1, ahol így is szokás fordítani!), vagyis ez a kifejezés csak a part-, ill. vízközelséget jelzi. A tengerben levés vagy a víz színén járás-lebegés kifejezésére mind a héberben, mind az arámban a „valaminek a színén” semitizmust kellene alkalmazni (*al-p^ené hammaim*, vö. 1Móz 1,2; 7,18). Vagyis Jézus ténylegesen nem „a vízen járt”, hanem a víz partján gyalogolt (ámbár – mivel a partoldal magasabban van a tó tükrenél – a vihartól felindult lelkű tanítványoknak a félhomályban könnyen úgy tűnhetett, hogy Jézus a tó fölött helyezkedik el, vagyis optikai csalódás áldozatai lehettek).

Ezzel egyszerűen megoldódnak a jelenség értelmezési problémái. A Genezáreti-tavon jellemzőek a hirtelen keletkező fergetegek. Könnyű elképzelni, hogy éjszaka van, heves vihar tombol a hajó körül, miközben a Jézus miatti aggodalom és a Heródes poroszlóitól való félelem dül a tanítványok lelkében (vö. Mk 6,14-16; Lk 13,31-32); ha aztán hirtelen megjelenik a tengerparton egy futólépésben haladó férfi, aki – talán a felhőkön áttörő holdfénytől megvilágítva – a felhevült kedélyű tanítványok szemében túlméretezettnek látszik, akkor a tanítványok páni rettegése nem igényel természetellenes vagy természetfölötti magyarázatot, különösen ha tekintetbe vesszük még az egész Galileában elterjedt démonhitet is.

De éppen ezen a ponton fedezhetjük fel a történet *eredeti* mondanivalóját: A sötétségtől, a vihartól és a távolságtól felismerhetetlen Jézusban a tanítványok kísértetet látnak, ő azonban szorongó *övéinek segítségére siet*: „*Bátorság! Én vagyok! Ne féljete!*”, s az ismerős hang meg a bemutatkozás feltehetően mindjárt meg is nyugtatja őket.

Persze nyilvánvaló, hogy már Márk is rendkívüli csodaként értelmezi és állítja be a történeteket. Az 51. és az 52. v. az evangélista értelmezése; *szerinte* a tanítványoknak már okulniuk kellett volna a „kenyérszaporításból”, és nem kellene csodálkozniuk azon, hogy aki „meg tudja szaporítani a kenyeret”, az „vízen is tud járni”. A csodás beállítás mellett szól az is, hogy a görög ókor – a héber Bibliával ellentétben – számos vízen járási legendát ismer (például Orionról vagy Xerxészről). Az evangélium végszerkesztője ezeket alkalmazhatta Jézusra isteni mivoltának kidomborítása céljából.

4. A fügefafa megátkozása?

A fügefafa „megátkozásával” kapcsolatos történet (Mk 11,12-14.20-24) ebben a formájában egy szélsőségesen torzító áthagyományozási folyamat terméke, amely már a Máté-evangélium hatását is magán viseli, és fájón tükrözi, hogy Jézust felnagyítani akaró buzgalmukban akaratlanul is miként csináltak bolondot Jézusból a korai prédikátorok. Mert hiszen ki akar fűgét szedni akkor, amikor még nincs itt a termés ideje? Ki varázsol el egy fát csak azért, mert nincs rajta termés, amikor még nem is lehet? Ha pedig a fa Izraelt jelképezi, akkor – az iménti felfogás szellemében – még rosszabb a helyzet: Csak egy elmebeteg fanatikus kárhozzátna örökös megtérés-képtelenségre egy egész népet azért, mert annak mértékadó hatalomgyakorló pillanatnyilag elutasítják őt. – „Mellesleg”: Hogyan vetemedhetett volna önszántából a fügefafa = Izrael megátkozására (ld. 20. v.) az a Jézus, aki azt tanította, hogy még a minket ért átokra is áldással válaszoljunk (Lk 6,28)?

Képtelenség, hogy betániai vendéglátója (Simon, az egykori leprás?, vö. 14,3) reggeli nélkül engedte volna útjára Jézust, az éhség motívumát tehát nyugodtan törölhetjük az *eredeti* történezből.

Azt is figyelembe kell venni, hogy a korai kéziratokban még nem használtak központosítást, az élő beszédben

viszont sokszor csak a szórend és a hangsúly különbözteti meg a felszólítást és a kérdést. Az ittenin (14. v.) kívül is több olyan mondat hagyományoztak ránk, amely csak akkor egyeztethető össze Jézus szellemiségével és tanításának egészével, ha kérdésként fogjuk fel, mégpedig *nyilvánvaló* választ magában foglaló „költői kérdésként” (ld. Mt 19,28; Lk 22,28-30,36). Tehát helytelen a bevett, felszólító módú fordítás: „Az örökkévalóságon át soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki!”, helyette kérdő módban kell fogalmazni: „*Hát az örökkévalóságon át soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki?*”

A történet *eredeti* lezajlását és értelmét ezért így rekonstruálhatjuk: Jeruzsálemért vívandó, immár küszöbön álló „harca” előtt (vö. Mk 10,32-33) Jézus meg akarta mutatni a kíséretében, sőt tanítványai körében is ott lévő fanatikuskoknak (ld. Lk 9,54; 22,38; Mk 11,16; 14,47), mekkora ostobaság lenne türelmetlenségük – a fügefa által jelképezett! – *Izrael népével* szemben, ha az még éretlennek bizonyulna („még nem volt fügeérés ideje”) az ő új üzenetének befogadására. Zseniális pedagógusként a számaron lovaglásához (Mk 11,1-7) hasonló újabb „játékot”, *jelképes prófétai cselekedetet* rendez meg. Úgy tesz, mintha ő is időnek előtte keresne gyümölcsöt a fán, amely – persze szavak nélkül, pusztá létével – mentegeti magát: „Sajnálom, még nincs itt a termés ideje!” Erre így „felel” neki: „Hát az örökkévalóságon át soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki?” Magyarán: „(Izrael népe!) Lehetetlen, hogy örökre megtagadd a gyümölcsözést!” Vagyis: *megátkozás helyett rendíthetetlen bizalom!* Mert megtagadni a Teremtőtől az őt megillető termést (vö. Mk 12,2) tarthat túl sokáig akár egyének, akár népek életében, de örökké nem, mert az teremtésellenes lenne. (A Teremtő ugyanis addig keresi elkóborolt juhait, amíg meg nem találja őket [Mt 18,12-14; Lk 15,3-7], ami persze konkrétan csak az emberi szabadság figyelembevételével mehet végbe.)

Ezt a jézusi mondanivalót „hallották tanítványai” (14. v. vége), ezt kellett az eszükbe vésnüik azoknak, akik már azért is „mennyei tüzet” akartak lehívni egy szamaritánus falura, mert ott nem adtak nekik szállást (Lk 9,54).

A fügefa-történet *Márknál* eredetileg azzal zárult, hogy az evangélista fölhívta a figyelmet Jézus jelképes prófétai cselekedetének mondanivalójára. A legalább 10-15 évvel későbbi *Máté-evangélium* azonban (egyéb változtatások mellett) *kihagyta* ezt, és helyette *betoldotta* a fügefa azonnali (!) elszáradását és az ezzel kapcsolatos párbeszédet (Mt 21,19-22). Ez az eljárás három okból is érthető: a) Időközben nagyon elmérgesedett az egyház és Izrael viszonya, s az egyházban már „elszáradt fügefaként”, azaz Isten által elvetett népként tekintettek Izraelre (vö. Mt 21,41; 22,7). b) Jézus költői kérdését talán egyszerűen a központozás nélküli írásba foglalás miatt, talán a tanításával kapcsolatos, egyébként is jellemző

értetlenség miatt már nem reménykedést kifejező kérdésként, hanem megátkozás kifejező felszólításként fogták fel. c) A „dogmafejlődés” odáig jutott már, hogy úgy gondolták: ha egyszer Jézus „megparancsol” valamit, annak meg is kell történnie; „átkának” tehát be *kellett* teljesednie.

A Márk-evangélium *végyszerkesztője* aztán átvette a Máté-evangélium változtatásait, de úgy, hogy egyszerűen *betoldotta* azokat (11,20-24) az eredeti befejezés („Tanítványai hallották ezt”) kiegészítéseként – azzal a jelentéktelen különbséggel, hogy nála csak másnapra szárad el a fügefa –, így aztán az eredeti történetnek itt immár két, egymásnak ellentmondó befejezése van.

5. Csodás halfogások?

A szinoptikus evangéliumok két ilyen elbeszélést tartalmaznak; mindkettő oly mértékben problematikus, hogy szó szerinti értelmezésüket bátran kizárhatjuk.

a) A Lk 5-1-11-ben olvasható „történet” szerint egész éjszakai eredménytelen halászat után Jézus utasítására a tanítványok ismét kivetik a hálót, és annyi halat fognak, hogy rosadásig megtöltenek velük két hajót. Ez megrendíti Pétert (és a többieket), akit aztán Jézus az „emberhalászás” feladatával bíz meg.

Az elbeszélés hosszú és szövevényes áthagyományozási folyamat eredménye; a bevezetés (1-3. v.) követően két fő részből áll: egy csodatörténetből (4-7. v.) és egy meghívási történetből (8-11. v.), amelyeket az evangélista egybeolvasztott.

A bonyolult keletkezéstörténet magyarázza, hogy a szöveg (Jézus csodás „vízen járásának” leírásához hasonlóan) *tele van feszültségekkel és ellentmondásokkal*. Néhány példa: A 2-3. v. alapján azt kell gondolnunk, hogy csak Jézus és Péter ül a hajóban, a 4. és a 6-7. versben egyszer csak többen vannak ott (maga a 4. v. is tartalmazza ezt az ellentmondást: „Hajózz ki..., vessétek ki...”). – A 4. versben csak egy hajó fut ki a vízre, a 7. versben hirtelen ott terem a második is. – A 10. versben csak Péter kap meghívást, a 11.-ből az derül ki, hogy a 9-10. versben említettek mind követik Jézust. – Valószínűtlen, hogy a kora reggeli (napfelkelte utáni) órán (akkor volt szokás befejezni az éjszakai halászatot) „tömeg” veszi körül Jézust, hogy „Isten szavát hallgassa” (1. v.). – Nehezen képzelhető el, hogy a pereméig halakkal telt, süllyedező hajóban hogyan borult Péter Jézus lábaihoz, vagy a tó közepén, a „mély vízen” (4. v.) hogyan távozhatott volna tőle Jézus (8. v.).

Tovább bonyolítja a dolgot, hogy *János evangéliumában* (21,1-14) egy megszólalásig hasonló, de lényeges különbségeket is tartalmazó „történetet” olvashatunk, amely szintén két, ill. Jn 21,15-17-tel együtt három történet egybeolvasztása: egy csodatörténeté, egy megjelenési történeté és egy meghívási történeté. A szakértők mindmáig vitáznak azon, vajon egy húsvét utáni eseményt (János-ev.) vitatottak-e vissza utólag Jézus életébe (Lukács-ev.),

vagy fordítva, az itt leírtakat alakították-e át később hűsvéti történeté.

Kérdés persze az is, hogy akár az egyik, akár a másik esetben mi alkotja a leírás eredeti, hiteles *alapját* – annál is inkább, mivel Márk (1,16-20) és Máté (4,18-22) leírásában csodamentes módon történt Péter és az első tanítványok meghívása.

Elképzelhető tehát, és talán valószínű is, hogy Jézus „emberhalász” szóképe alapján kerekítették ki a csodás halfogás „történetét”. Biztosat nem mondhatunk. Legfeljebb azt tehetjük hozzá, hogy az olyan emberek, akik karizmatikusan tudnak gyógyítani, gyakran rendkívüli beleérző képességekkel rendelkeznek a természeti folyamatokat, például halrajok vonulásának helyét illetően is. Nem szükségszerű tehát látványos természetfölötti csodát látnunk abban, hogy Jézus sikerrel tudta megmondani, hol juthatnak zsákmányhoz a halászok (6. v.).

b) A Mt 17,24-27-ben arról van szó, megfizeti-e Jézus a templomadót („egyházi adót”), és egyáltalán helyes dolog-e azt kiszabni, ill. megfizetni. Jézus egyszerű érvelése szerint *nem* – mert ahogy az apák nem adóztatják meg gyerekeiket, Isten „családjában/népében” sincs helye az adózásnak. Ezután Jézus állítólag mégis felszólította Pétert, hogy nejen ki a tóra, fogja ki a horgára akadó első halat, s az annak a szájában talált ezüstpénzzel fizesse ki a maga és Jézus adóját.

E csodatörténet hiteltelenségét már enyhén szólva furcsa volta is mutatja, ámbar az is lehet, hogy eredetileg nem csodatörténet volt – azaz nem tartalmazta a „Ha felnyitod a száját” kifejezést, a „Találsz benne egy ezüstpénzt” pedig azt jelentette, hogy a kifogott és aztán eladott hal majd meghozza a templomadó értékét –, és a „Ha felnyitod a száját” kifejezés betoldásával csak később csináltak belőle természeti csodát.

De ha eltekintünk a csodás mozzanattól, akkor sem tekinthetjük hitelesnek Jézus felszólítását, mert az, hogy a botránykeltéstől való félelmében Jézus visszavonja merész döntését, az elvileg megindokolt adómegtagadást, tökéletesen ellentmond prófétai fellépésének.

Viszont a templomadóra mondott elvi „nem”-et taktikázásból gyakorlati „igen”-né változtatni, ez alighanem nagyon is megfelelt bizonyos zsidókeresztény csoportoknak, amelyek nem akarták megbotránykoztatni zsidó környezetüket. Megerősíti ezt a feltételezést, hogy hasonló motivációból hasonló változtatást hajtottak végre egy másik jézusi mondáson is, és a „nem böjtöléstől” (Mk 2,19) visszatértek az „újéből böjtöléshez” (Mk 2,20).

6. Összegzés

Azt látjuk, hogy egyik esetben sem szükségszerű „a természeti törvények felfüggesztésére” gondolni magyarázatként; csak az evangélistáknak az eredeti jelentést megváltoztató szerkesztői beavatkozásai, ill. a

fordítók-magyarázók tévedései eredményezik azt, hogy a szóban forgó „történetek” látványos természeti csodáknak tűnnek.

III. Halottfeltámasztás?

Az evangéliumokban három ún. halottfeltámasztási történettel találkozunk: Jairus lányának (Mk 5,21-24.35-43), a naini ifjúnak (Lk 7,11-17) és Lázárnak a „feltámasztásával” (Jn 11,1-44). Az elsőről már beszéltem e tanulmány elején, a második – több lehetséges – értelmezése itt következik, és ezen belül szót ejtek majd a harmadikról is. Mivel az értelmezésben a szöveg több apró részletére is utalok, ezért először azt közlöm teljes egészében:

(11) Mindjárt ezután történt, hogy elment egy Nain nevezetű városba, és vele mentek tanítványai számosan, valamint nagy tömeg. (12) Amikor egészen közel ért a város kapujához, íme, kifelé hoztak egy elhunytat, anyjának egyetlen fiát. Az anya özvegy volt, és a városból nagy létszámú tömeg volt vele. (13) Amikor az Úr meglátta őt, megérett rajta a szíve, és így szólt hozzá: „*Ne sírj!*” (14) Majd odament, megérintette a nyitott koporsót, mire azok, akik vitték, megálltak. Aztán így szólt: „*Ifjú, neked mondom, kelj fel!*” (15) A halott felült, és elkezdett beszélni, és az Úr odaadta őt az anyjának. (16) Erre félelem fogott el mindenkit, és Istent dicsőítették, mondván: „Nagy próféta támadt körünkben!”, és: „Isten rátekintett az ő népére!” (17) És elterjedt róla ez a szóbeszéd egész Júdeában és mindenütt a környéken.

Ami a naini ifjú feltámasztásának *szó szerinti* magyarázatát illeti, ezt bátran kizárhatjuk; a bevezetésben leírt érvekhez (ellentmondásban állna Isten egyetemes, nem személyválogató szeretetével, illetve varázslóvá fokozná le a Teremtőt) még hozzátehetjük a következőket: a) A szó szerint vett halottfeltámasztás azért is *ellentmondana Isten szeretetének*, mert visszahozná ebbe a szenvedésteli létbe azokat, akik már elmentek Odaátra, ahol – legalábbis földi értelemben – nem szenvednek (és aztán persze újból meg kellene halniuk, talán súlyos szenvedések közepette). b) Az előző pontban foglaltak érvényességétől függetlenül *a teremtés rendjének felborítását jelentené*, hiszen a halál – a teremtés rendjéhez tartozó, tehát Isten akarta – természeti szükségszerűség, s a nem csupán megbetegedett, hanem végérvényesen halott test újraélesztése így teremtésellenes tett lenne. Istenről egyébként is feltételezhetjük, hogy úgy alkotta meg művét, hogy az utólagos belekotárkodása nélkül is elérje célját.

A szó szerinti magyarázatot elvetése után is marad még négy értelmezési lehetőség:

1) Nagyságának kiemelésére, „krisztológiai bearanyozása”, azaz istenítése céljából Jézusra alkalmaztak egy, az egész ókori Keleten ismert

vándorlegendát. Emellett szól a nagy hasonlóság a Királyok 1. könyvében foglalt, Illés prófétával kapcsolatos történettel (1Kir 17,8-24; ld. még 2Kir 4,32-37 Elizeusra vonatkozóan), de talán még inkább a Tüanai Apollónioszról szóló hellenista elbeszéléssel (Philosztratosz, Apoll., 4,45); annál is inkább, mivel amazokban tetszhalottak életre keltéséről, Lukács beállításában viszont tényleges halott feltámasztásáról van szó, amivel azt akarja mondani: „Íme, az Úr amazoknál is nagyobb csodatevő!”

Megerősíti ezt az értelmezési lehetőséget, hogy Lukács, aki már az előző történetben is (7,1-10: a kafarnaumi százados szolgájának meggyógyítása) ennek a felmagasztalásnak az érdekében retusálta a rendelkezésére álló mintát (vö. Mt 8,5-13), most amazt is felülmúló példával akar szolgálni (vö. Lk 7,22!): „Az Úr nemcsak haldoklókat tud meggyógyítani, hanem valódi halottakat is képes feltámasztani!” (Hasonlóan jár el Máté is, vö. 9,18-19.23-26 és 11,5.)

Ez a *legendaképződési folyamat* aztán János evangéliumában, Lázár feltámasztásának elbeszélésében éri majd el a csúcspontját: a szerint ugyanis Jézus egy negyednapos, oszlóban lévő, büzlő hullát kelt életre.

Lukács és János története egyaránt a „*hitébresztés*” szolgálatában áll: A naini ifjú felébresztése után mindnyájan megvallják: „Nagy próféta támadt köztünk”, Lázár fölkeltésekor pedig Jézus így imádkozik: „...csak a sokaság miatt..., hogy elhiggyék, hogy te küldtél engem”. Csakhogy a *történeti Jézus kategorikusan elutasította*, hogy látványos csodákkal igazolja önmagát vagy küldetését (ld. Mk 8,11-13).

2) A felsorolt súlyos érvek ellenére két dolog is kételyt ébreszt az előző értelmezéssel szemben: a) Aki elsőként mesélt arról, hogy Nainban, a kis galileai faluban valami különös történt egy temetés során, annak számolnia kellett azzal, hogy a kétkedők odamennek, és leleplezik az esetleges szélhámosságot. b) Lukács Galileától messze, görögöknek írta evangéliumát, és nyilván fogalma sem volt arról, hogy Galileában létezik egy Nain nevű falu. Ha tehát készen talált, vagy netán maga gyártott volna egy legendát, akkor egyrészt a „Nainban” helyett írhatta volna azt, hogy „valahol”, másrészt ha csupán azért szúrta volna be a konkrét helységnevet, hogy valódi történés látszatát keltse, akkor tudatosan hazudott volna, ami annál is súlyosabban esnék latba, mivel műve elején azt állítja, hogy „az elejétől kezdve mindennek gondosan utánajárt” (Lk 1,3).

Az egyetlen logikus következtetés: Nainban valóban jelentős dolognak kellett történnie, olyasminek, amit érdemes volt továbbmesélni. Ha pedig a fent említett érvek miatt a halottfeltámasztást kizárhatjuk, akkor az első legkézenfekvőbb gondolat az, hogy *az ifjú tetszhalott volt*, és voltaképp gyógyításról van szó (ahogyan Jairus lányának esetében is).

E mellett szól *az a szokás*, hogy Palesztinában már a halál bekövetkeztének napján, késő délután, mindenfajta orvosi vizsgálat nélkül eltemették a halottakat (és ezért könnyen előfordulhatott, hogy tetszhalottat temettek el), továbbá *az a tény*, hogy Jairus tetszhalott lányának Márk által elbeszélte meggyógyítását Lukács (és Máté is) halottfeltámasztássá nagyította.

Ahhoz, hogy itt is halottfeltámasztási „történet” jöjjön létre, *elég volt betoldani* az alább, a 3a pontban említett két mozzanatot, sőt, talán csak az elsőt, *a halott felülését*, ami eleve gyanúsán cseng, mert: a) aki felül, az már nem „halott”, tehát ennek kellene ott állnia: „az ifjú felült”; b) ha az ember beteg, nem kell felülnie ahhoz, hogy beszélni tudjon; c) egy kómából felébredt ember nem fog azonnal felülni.

A 3a pontban látjuk majd, hogy e mozzanat („A halott felült”) kihagyásával értelmes, „varratmentes” szöveget kapunk, a 3b és 3c pont pedig megmutatja, hogyan érthetjük azt, hogy Jézus „*visszaadta az ifjút anyjának*”. Így már csak azt kell megnéznünk, hogyan értelmezhető természetesen és logikusan a 16. és a 17. vers:

Korabeli zsidók számára, akik Mózes és a régi próféták tanítását követve elfogadták, hogy Jahve a holtakkal nem törődik (ld. pl. Iz 38,18; Zsolt 6,6; 30,10 és 88,6.13), az alapokat, *hitük alapjait* – az istenképüket! – *megrendítő üzenet volt* az, amit Jézus ez esetben is mondhatott: „Isten, a teremtő Atya számára nem léteznek halottak” (vö. alább 3. értelmezés, 1. bek.)! Ebben az esetben a „*félelem fogott el mindenkit*” nem szövirág vagy látványos csodát sugalló stíluselem, hanem annak a hatásnak a pontos leírása, amelyet Jézus hallatlanul új üzenete váltott ki a jelenlévőkben, s akár az özvegyben is (a *phobosz* = félelem jelentése ilyen összefüggésekben: megrendültség, rémület, ijedelem Isten túlságos közelségétől), és akik felfogták Jézus üzenetét, valóban azt érezhették: Nagy, rendkívüli próféta támadt körünkben”, és megérthették: „*Isten tényleg rátekintett népére, tényleg törődik velünk*” (16. v.).

Mondhatták volna-e *ezt*, ha egy isteni követ arra jártában csak úgy elejtett volna köztük egy kis varázslatmorzsát (halottfeltámasztást)? Nem; akkor csak *azt* a „szóbeszédet” lehetett volna terjeszteni *Jézusról* egész Júdeában és mindenütt a környéken, amelyről a történethez fűzött kiegészítésében Lukács beszél (17. v.).

3) *Jelképes elbeszéléssel* van dolgunk, amely *teológiai igazságot fejez ki*: Isten jósága nem ér véget az ember biológiai halálánál; számára nincsenek halottak, ő mindenkit feltámaszt, rögtön a földi halál után (ld. Mk 4,40; 8,31; 12,27) – halottainkat tehát nem veszítjük el örökre, s nincs okunk a kétségbeesésre. Ezt a belső meggyőződését juttatja kifejezésre Jézus önkéntelen felkiáltása: „Ifjú, kelj fel!”, erről beszél aztán az özvegynek, például ilyen szavakkal: „A te fiad is él, és

bár láthatatlanul, de szerető közelségben van veled; nem vagy egyedül; gyermekeddel együtt az Atya kezében vagy!”, és ily módon „adja oda, adja vissza” – immár elveszithetetlenül – az ifjút anyjának.

Ahhoz, hogy ez az értelmezés a szöveggel is összhangban állónak mutakozzék, és ezáltal elfogadható is legyen, csak három megjegyzést kell tennünk:

a) A feltételezett eredeti szövegbe mindössze két mozzanatot kellett betoldania Lukácsnak: „A halott felült” – „Erre félelem fogott el mindenkit...”, és máris látványos csoda keletkezett. Ha ezeket kihagyjuk, ismét normális eseménnyel van dolgunk. Különösen feltűnő, hogy „A halott felült” szavak kihagyásával milyen természetesen és varratmentesen folytatódik a szöveg (Aztán így szólt: „Ifjú, mondom neked, kelj fel! ... És elkezdett beszélni, és odaadta őt az anyjának”), és nyilvánvaló, hogy az „elkezdett beszélni” *nem* az imént még halott ifjúra, hanem *Jézusra* vonatkozik. (Ebben az esetben természetesen nincs is szükség „az Úr” betoldására a 15. versben.) Ezt megerősíti, hogy

b) a *lalein* (= beszél) ige a szinoptikus evangéliumokban legalább 11 esetben azt jelenti: *igét hirdet, prédikál*: Mt 9,18; 12,47; 13,3.34; 23,1; Mk 2,2; 4,33; 12,1; Lk 5,4; 9,11; 11,37. Különösen jelentős és nyilvánvaló, ráadásul hasonló szövegösszefüggést tükröz Lk 9,11: „*Beszélt* nekik Isten országáról, és meggyógyította a kezelésre szorulókat.”

c) A 15. v. utolsó tagmondatát bevezető „és” („és odaadta”) minden további nélkül felfogható „következtetést levonó, következményt megfogalmazó” kötőszóként (*et consecutivum*), s ekkor e tagmondat tényleges jelentése ez: „és *ily módon* odaadta (= visszaadta) őt az anyjának” – tudniillik az Isten határ nélküli jóságáról, a feltámadásról és az örök életről szóló *tanítása révén* (vö. Mk 12,26-27!).

4) *Jelképes elbeszéléssel* van dolgunk, amely *lélektani igazságot fejez ki*: azt, hogy a túlságosan aggódalmaskodó, illetve túlságos törődést nyújtó (és közben persze rejtetten kisajátító) szülői „szeretet” átvitt értelemben vagy akár szó szerint is képes sírba vinni egy gyereket, másfelől pedig, hogy ennek a görcsös ragaszkodásnak a megszüntetése a gyermek „feltámadását” eredményezi (és bizonyos értelemben a szülőét is). Jairus lányának, illetve a szír-föníciai asszony lányának meggyógyítása kapcsán (Mk 5,21-24.35-43 és Mk 7,24-30) fentebb már kifejtettem azt a pszichoszomatikai hatásmechanizmust, amelynek alapján az effajta gyógyítások-gyógyulások végbemennek, ezért most csak vázlatosan ismertetem, hogy – ezen értelmezés szerint – miről is számolhatott be eredetileg a naini ifjú története, amely hihetetlen tömörséggel mutatja be azt, ami a valóságban többnyire hosszú évek alatt, vagy akár egy egész élet folyamán megy végbe.

Az apa korai halála után a szóban forgó fiatalember, aki feltehetően 12-20. évei között jár (abban az időben 17-18 éves korukban házasodtak a fiúk!), alighanem

igyekszik megvigasztalni anyját: „Ne szomorkodj, hiszen itt vagyok én! Mi összetartozunk, és majd megbirkózunk a helyzettel!” Az anya persze készségesen elhiszi ezt, annál is inkább, mert ettől függetlenül is a fiúban látja egyetlen vigaszát, támaszát és minden reményét (ugyanis a fiú gondoskodott özvegy édesanyjának anyagi ellátásáról és jogi képviselőtéről, halálával pedig mindez súlyos veszélybe került.). Ettől kezdve bátran dacolnak a sorssal, szorgalmasak és állhatatosak, közösségük valóságos szimbiózis.

Csakhogy az idő múlásával az anya szorongásokkal teli, túlságos törődése („Jaj, csak felnőjön..., csak beváltsa hozzá fűzött reményeimet..., csak ne legyen baja..., csak teljesen magamra ne maradjak...!”) egyre fullasztóbbá válik a fiú számára, aki egyre inkább úgy érzi, hogy képtelen felnőtté, önálló lényé válni, mert minden olyan gondolat, érzés vagy lépés, amely kifelé mutat ebből az együttélésből (pl. saját család alapítása), engedetlenség, hálátlanság és hűtlenség anyjával szemben. Egy napon jelentkeznek nála a testi gyengeség, a betegség vagy a foglalkozásbeli kudarcok tünetei, az egzisztenciális összeomlás árnya, a lelki és testi vérszegénység jelei, és kiderül, milyen vérszívó, milyen fojtogató tud lenni a „szülői szeretet” (és a gyermeki is). Egy ponton tényleg nincs tovább: csak idegösszeomlás, bénulás (ld. Jairus lányának esetét!) vagy a halál jöhet.

Jézus első szava ezért az anyának szól. Bár együtt érez vele („megesett rajta a szíve”), hiszen „ő csak jót akart”, határozottan felszólítja: „Ne sírj!” Ez azonban kemény szó, s azt jelenti: „Hagyd abba az önsajnálatot! Vessd el a férjed elvesztése miatti szomorúságot, amellyel nyomasztóan rátelepedtél a fiadra! Vess véget annak, hogy a fiadhoz kötöd életed minden boldogságát és reményét, mert ezzel csak megfojtod őt! Ne képzeld, hogy életed sikere vagy kudarca tőle függ! Keresd a magad önálló életének céljait és lehetőségeit!”

Aztán a fiúhoz fordul, aki szintén „csak jót akart”: „Kelj fel!” Ez azonban szinte ostorcsattanásként hangzik, hiszen azt jelenti: „Állj végre a saját lábadra! Ne takarózz többé az anyád iránti tisztelettel, halálával és kötelességekkel! Az ő szoknyája melletti élet túlterhel téged, miközben el is kényeztet. Válg felnőtté, éld a magad életét, különben belepusztulsz!” (Ld. ismét Jairus leányát!)

Annál meglepőbb, hogy ezután „visszaadja őt anyjának”, hiszen az lenne logikus, ha az önálló élet érdekében a fiú elköltözne otthonról. Ez azonban tévedés lenne. Otthon kell megtanulnia az önállóságot (ahogyan anyjának is), mert amíg fél és menekül az anyjától, addig nem lesz nyugta a távolban sem, hiszen lelkében sötét árnyékként magával viszi őt és beteges kapcsolatukat.

Mi köze ennek az egésznek Istenhez vagy a Jézusban megnyilatkozó isteni erőhöz? (Mert hát a 16. v. szerint a tömeg emiatt dicsőíti Istent!) Azzal a szabadsággal, amelyre az említett önállósuláshoz, illetve a közös éréshez és közös boldogsághoz mind a fiúnak, mind

anyjának szüksége van, emberek (rendszerint) nem tudnak megajándékozni minket. Ehhez a minket teljesen komolyan vevő, nekünk teljes szabadságot adó Istennel kell kapcsolatba lépünk, s akkor képesek leszünk szakítani a szülői és gyermeki (és egyéb „emberi”) normákkal (vö. Mk 7,8.13; 8,33) – és azzal a „nagy prófétával” kell kapcsolatba kerülnünk, aki úgy tudott Istenről beszélni, hogy hallgatói elég bátrakká váltak az önállósághoz, és így meggyógyultak, halálközeli állapotokból is feltámadtak. Érthető, hogy erről beszéltek „egész Júdeában és mindenütt a környéken”...

Epilógus

Hosszú fejtegetéseim végén elégnék látom *Sören Kierkegaard* egyik mondását idézni:

Kétféle keresztény van: az egyik, aki követi Jézust, és a másik – az olcsóbb kiadás –, aki csodálja őt.

MÁRCZI IMRE

A LÉLEK TEMPLOMA

Az emberi élet szimbólumok szakadatlan folyamata. Minden cselekvésünk hordoz bizonyos szimbolikus jelentést még akkor is, ha közvetlen, egyéni szükséglet kielégítésére irányul. A sokféle szimbólumban közös, hogy az aktuális jelentés mellett valami sokkal fontosabbra utalnak, s ze utóbbi a lényegi üzenetük. A szimbólumok az emberi élet alapvető értékeire, a túlélés szempontjából sikeresnek bizonyult stratégiákra, elvekre mutatnak rá. Ezek közül az egyik legfontosabb a vallás. A vallások szimbólumrendszere hallatlan gazdagságot, sokszínűséget mutat, de mindegyiknél fontos szerepet játszik a templom. A templom, a szentély, a szent hely az emberi és az emberen túli/feletti kapcsolatát fejezi ki valamilyen épített, ritkábban természetes környezet segítségével. A hely a mindennapító elkülönült: (szent) magas esztétikai igényével azt sugallja, hogy ennek a kapcsolatnak mélynek, harmonikusnak, szervesnek kellene lennie. A nagy vallások, próféták mind a föld (az ember) és az ég (az istenség) összetartozását hangsúlyozzák. A templom az a köztes hely, ahol a kettő találkozik. Bár az anyagi (materiális, testi) világban van, jelen van benne a lélek, a szellem (genius loci). Itt leomlanak a falak az emberi és emberen túli között; a szellem és a lélek kiszabadulhat az anyagvilág meghatározottságából, és kapcsolatba kerülhet a Mindenséggel, az Istenséggel. Beléphet a létezés tágasabb tereibe, megismerheti, otthonra találhat benne. A templom jel, szimbólum. Jele, szimbóluma a Mindenségnek, a Teljességnek és a vele való találkozásnak. Az ember azonban általában képtelen közvetlenül felfogni a Mindenséget, nem tudja elérni a Teljességet, ezért a templomok általában valamilyen egyedi sajátosság révén próbálnak az ember számára hidat

építeni. A templom a Mindenséget kívánja közvetíteni, de adott, az ember számára könnyen érthető konkrét formában (például Zeusz temploma, Vesta- szüzek szentélye, Jézus szívének szentelt templom, szent fa, folyó, hegy. Szükség van tehát közvetítő eszközökre; végül is maga a templom is közvetítő, eszköz. A lényeg a kapcsolat, amely általa létrejön.

A legtöbb vallás szerint nemcsak az istenséggel, hanem az embertársakkal, a másik emberrel való igazi találkozásban, közösségbe való bekapcsolódásban is transzcendálódik az emberi lét. Ezért van az, hogy a templom a személyek közötti találkozásban is fontos szerepet játszik. Nem véletlen, hogy a pszichológia is az emberi kapcsolatok "szentségéről" beszél. Az igazi találkozáshoz túl kell lépni önmagunkon akkor is, ha Isten, akkor is, ha a másik ember felé fordulunk.

A templom nemcsak konkrét, hanem elvont értelmű hely is. Helye a lét legmélyebb megtapasztalásának. Mivel ez a megtapasztalás, élmény az emberben születik meg, a templom eszményét legtökéletesebben maga az ember testesíti meg. Mondhatjuk, hogy az ember az a "hely", ahol az evilági és az ezen túli létezés találkozik. Azért van az embernek ilyen sajátos (kitüntetett?) helye a létezés rendjében, mert köztes léte kapocs az anyagvilág és a transzcendens lét között. Nem abban az értelemben, mintha tőle függene a mindenség egysége, hanem mert az ember így tudja értelmezni magát, helyét a világmindenség létezői között. Az anyagvilágban gyökerezik, de minden törekvése arra irányul, hogy túllépjen rajta. Egyetemes meggyőződés, hogy ez nem lehetetlen; a vallás, a transzcendens távlat az emberi azonosságtudat kihagyhatatlan része. Máskülönb az emberi egzisztencia (a különállás a többi létezőtől), a sajátos emberi lét nem értelmezhető; akkor csak egy a létezők sorában. A lélek, a szellem és az öntudat jelensége miatt azonban "kilóg" ebből a sorból. Ezek az anyagon túli, transzcendens lét várományosává teszik, míg testi mivoltából a látható, materiális világ része.

Az ember köztes létezőként való felfogása sokszor jelentett problémát az emberi tudat, gondolkodás számára. Milyen viszonyban van a transzcendens és az immanens? Melyik a fontosabb, a meghatározó? A kérdést gyakran úgy próbálták feloldani, hogy vagy a transzcendens, vagy az anyagi vonatkozását tagadták (materializmus, szubjektív idealizmus, karizmatikus, okkult irányzatok stb.), túlhangsúlyozva a másik oldalt. Mindegyik valami lényegeset tett zárójelbe, ezért érthető, hogy az így előállt emberkép torz volt. Ennek messzemenő következményei mindenkor tapasztalhatók mind az egyén, mind a közösség életében (neurózis, fasizmus stb.).

A kultúrtörténet azonban beszámol másról is. Voltak (vannak?!...) nagy találkozások: Mózes és az Úr az égő csipkebokornál, Avilai Szent Teréz Jézus-élménye, vagy az irodalomban Abelard és Heloise, Bulgakov Mester és Margitája stb., stb. - de talán mindannyiunk őriz valamilyen egész személyét betöltő élményt egy

másik személlyel (vagy Istennel) kapcsolatban. Ezek a találkozások akkor érik el csúcspontjukat, amikor az ember a másik által betöltve önmaga mélységeibe is bepillant. Nem ritka eset, hogy valakit egy másik személlyel való találkozás vagy Isten-élmény indít el egy önmaga felé vezető úton.

A templomot természetesen számos egyéb célra is fel lehet használni. Lehet múzeum, lehet belőle magtárat vagy akár uszodát csinálni. És lehet benne hamis isteneket imádni... Hogy az embert mi mindenre lehet "használni", rávenni, arról a történelmi és személyes tapasztalatok bőven szólnak. Némi cinizmussal azt mondhatnánk, hogy ebben is transzcendens volta nyilatkozik meg, hiszen minden elképzelhető dolgot elkövet, minden "túllép".

Az ember köztes létének helyes értelmezése az élet sikerének a kulcsa. Ha az ember rosszul játssza ezt a szerepet, nemcsak egyéni sorsa, hanem az egész létezés vallhat kudarcot (például, ha a jelenlegi tempóban "zabáljuk fel" a javakat, tönkre mehet a földi bioszféra, és talán még Isten számításaiba is hiba csúszhat). A találkozás, a kapcsolat nem jön létre, és a két fél elmegy egymás mellett, érdekeik kereszteződhetnek.

Ma, az atombomba és az ökológia századában közhelynek hangzik, hogy a túlélés biztosítéka nem az egyéni lét körül bástyázása; sokkal inkább az adott létfeltételekhez szerves kapcsolódás és alkalmazkodás valók. A felelősség nélküli, pusztán információs kapcsolat nem sokat ér; az elköteleződéssel indulunk el abba az irányba, amely a csere, az adás, az osztozás, a közös programok révén közösséghez, szövetséghez, egyesüléshez vezethet. A kapcsolatok természetesen sokfélék és megvan a maguk története; többnyire konfliktusokkal terhesek és csak ritkán teljeseznek ki.

Miért kell "szent" hely a találkozáshoz, a kapcsolathoz? Talán azért, mert az igazi kapcsolatban a legalapvetőbb léttartalmaink válnak nyilvánvalóvá, és a másik is hasonló áttetszőségében, mintegy lemeztelenedve jelenik meg számunkra. A kapcsolatban nem lehet hazudni; megmutatkozik az is, ami nem előnyös, hibás, szégyellnivaló. A szakrális tér, légkör megóv a kiszolgáltatottságtól: itt jelen van az Istenség, mind az ő szeme láttára történik. Itt csak elfogadás, befogadás, szövetségkötés lehetséges, a vetélkedés, az alantas indulatok ki vannak zárva. A kapcsolat, a találkozás misztikus emelkedettséggel, távlattal jár együtt. A személyiség határai kitolódnak, az ember egynek érzi magát a másikkal, feloldódik a magánya. Úgy érzi, hogy megtalálta a helyét a világban, hogy otthon van benne. Atölel, magában egyesít mindent: Istent, világot, és benne a másik embert, a természetet. Olyan zsilipek nyílnak meg ilyenkor, amelyek a racionális tudat nem vagy alig képes szabályozni. Az egzakt tudományok eddig nem is nagyon vállalkoztak a kapcsolat, a találkozás körülírására, meghagyták azt az irodalomnak, a képző- és vizuális művészeteknek.

A fenti gondolatmenet akár egy hevenyészett misztikus vagy lélektörténeti eszmefuttatás része is lehetne. Jólfésült elméleteket kínál továbbá a pszichológia, az

ismeretelmélet, a szociológia, a tudományelmélet stb. is - mindegyik a maga sajátos területén. Rendben, ha az ember teológus, pszichológus, filozófus, szociológus, stb. - de mi van akkor, ha egyszerűen csak ember? Mondjuk, hívő ember, aki hisz az élet értelmében, és keresi azt, de éppen most körülményeinek foglya, és nem ér rá filozófiai magasságokba emelkedni, hogy finoman cizellált heurisztikus struktúrái segítségével megragadja mindazt, amitől boldog, önmagával és környezetével harmonikus eggyé válik?

A szellem és a lélek síkján születő találkozások nagyjából minden korban, minden civilizációban elfogadottak. Megvan ezek helye is. Ismeretesek a szellem, a tudás, a tudomány templomai; ilyen lehetett az Alexandria Könyvtár, az Athén Schola, Cluny /ez egyben vallási-lelki központ is/, az Annales köre, vagy napjainkban Oxford vagy Berkeley stb. A szellemi és lelki kapcsolatok a közösségi és az egyéni szférában is problémamentesek egészen addig, míg valamilyen egyéni érdek fel nem lép valamelyik félnél. Például elmerülhet valaki Isten léte bizonyítékainak kutatásában, míg a megélhetési kényszer egyszer úgy nem hozza, hogy a cáfolatokkal kell foglalkoznia. A szellemi kapcsolatok azonban sokat kibírnak; bennük a személyes jelleg többnyire háttérben marad.

A lélekről rengeteget írtak, és ennek ellenére keveset tudunk. Az utóbbi időben a Jung nyomán járó pszichológia eredményei e téren hozzánk is eljutottak. Maga a lélek fogalma is legalább két jelentéskört hordoz. Az egyik a vallás fogalmait szerinti halhatatlan lélek; a másik a pszichológia lélekkfogalma. Most ez utóbbi értelemben használom, jóllehet meggyőződés, hogy a két fogalomkör közös nevezőre hozható.

A lélek az a valami, amivel az ember több, mint eszes állat: a teljesség utáni vágy, az önmagamat meghaladó mérték, a másikban való feloldás és ugyanakkor önmegvalósítás. Fantázia, álmok, tudattalan reflexek, vonzódások formájában fejezi ki magát - ezért érthető, ha a logikus-racionális gondolkodás nem tud vele mit kezdeni. A vallás szerint a lélek funkciója elsősorban az, hogy a transzcendenssel összekössön. A transzcendens fogalmát azonban többnyire leszűkíti és a túlvilággal, az üdvösséggel azonosítja. Pedig alapjában annyit jelent, hogy valamilyen irányban túllépünk önmagunkon.

Fentebb már utaltunk rá, hogy a transzcendensnek van horizontális dimenziója is. A háztartási, a szülő-gyerek közötti szeretet, a plátóni szerelem, a mély barátságok, a bensőséges mester-tanítvány viszony stb. mind ennek tipikus esetei. Amikor egy efféle igazán mély kapcsolat létrejön, az ember úgy érzi, hogy létének határai leomlanak és a másikkal mintegy eggyé válik. Hol történik ez? Belül, az emberben, a "tudat alatt", a lélek mélyén. Miféle templomépület képes kifejezni, szimbolizálni ezt az élményt? Van megrendítőbb érzés annál, mint amikor az ember belép egy másik ember világába? Aki valaha is szerelmes volt, tudja ezt. Az élmény még akkor is hasonló lehet, ha a kapcsolat nem

kölcsönös. A magunkban megélt vágyakozás szintjén maradt - elmaradt - találkozás ugyanolyan felforgató tud lenni.

A szellem és lélek síkján létrejövő találkozásoknak megvan az elfogadott koreográfiájuk. Mivel többnyire nincs szemmel látható ok-okozati összefüggésbe hozható következményük, a közfelfogás nem emel ellenük kifogást. Mégis, szerepük néha igen döntő az ember sorsának alakításában; ahogyan arról a világirodalom nagy barátságainak, szerelmeinek története mesél.

Az ember azonban nemcsak szellem és lélek, hanem testben is létezik. Úgy tűnik, hogy az európai keresztény civilizáció ezideig nem tudta kialakítani a test helyes, az ember számára harmonikus létet biztosító kultuszát. A teste mélységesen leértékeli a lélekhez és a szellemhez képest; mintegy szembe állítja azokkal. Látszólag a kereszténység a felelős azért, de a gyökerek régebbiek; úgy tűnik, hogy kezdettől fogva voltak/vannak olyan hagyományai az emberi létre vonatkozó elképzeléseknek, amelyek az egyik vagy másik oldalt tagadják, és az emberlétet egyetlen dimenzióra kívánják szűkíteni.

Ennek azonban általában nagy ára van. A letagadott, kirekesztett létmód valahol mégis betüremkedik. Ez az ellentmondásos helyzet állt elő napjainkban is. Míközben világos, egyértelmű, szigorú szabályok írják elő a kívánatos, "erkölcsös" viselkedést, azt tapasztaljuk, hogy a többség messze más gyakorlatot folytat.

Az élet védelme, az életöszton azt kívánná, hogy óvjuk az életet, az egészséget ezek feltételeit. Ezzel szemben önpusztító életet élünk mind egyedileg, mind közösségleg. A fogyasztói létmód nyilvánvalóan károsítja az egyéni életet és aláássa a jövő létfeltételeit - mégis szinte kényszeres módon egyre nagyobb tempóban megyünk előre ezen az úton. Mi lehet ennek az oka?

A válasz a megroppant, torz emberszemléletből kínálkozik. A test ilyen mértékű kultusza talán visszahatás a kereszténység testellenes szemléletére. Az antik hagyományon kívül ennek van egy másik oka is. Miután a konstantini fordulattal a kereszténység nyíltan feladta az erőszakellenességet, új területet kellett találni, ahol az egyén lelkiismerete feletti uralmát biztosítani tudja. Ezt a kereszténység a szexualitásban találta meg, amelyre átvitte a korábban az erőszakra vonatkozó általános tiltást.

Úgy tűnik, hogy a test szintjén létrejövő találkozás ezért csak az intimnek nevezett szférában lehetséges - súlyos erkölcsi megfontolások mellett. A gesztusok világa, a "testbeszéd", az erotikus kultúra szégyellnivaló egy európai számára; nem is nagyon járatos azokban. A test azonban megköveteli a magáét: az ember testi mivoltában is meg akar nyilvánulni, ott akar lenni, ahol a találkozás megtörténik. Erre az alapvető igényre épül a szórakoztató ipar, a tömegkommunikáció, a reklám, a filmipar, a szexipar - mind csupa ipar, üzlet,

vállalkozás, ahol két dolog ütközik össze végletesen: a pénz imádata és az ember intimitás, találkozás iránti igénye. Tudvalévő, hogy az előbbi a győztes.

Szokásokat, beidegződéseket megváltoztatni, kultúrát teremteni hosszú távú vállalkozás; több életnyi idő szükséges hozzá. Hogyan lehetne elindulni a tartalmasabb, őszintébb emberi kapcsolatok irányába? Egyáltalán: mi várható ettől?

Az utóbbin kezdve: Nem játszhatna velünk a hatalom ilyen csúf játékot, ha az ember rádöbbenne arra, hogy létének gyökerei a találkozásból fakadnak. Az élet legfőbb célja is a találkozás. A rátalálás arra, aki tökéletesen képes betölteni a bennünk levő hiányt. Találkozások, kapcsolatok sokasága kínálja magát naponta, melyek mellett többnyire süketen elme gyünk. Közben álkapcsolatok hálójában vergődünk, amelyek megkötnék és felmorzsolják erőinket. És a hatalom ránk erőlteti olcsó pótlékait: fogyasztást, karriert, pótcselekvéseket.

A hiteles, őszinte kapcsolatokhoz helyre kellene állítani az embert. Tatarozni kellene az azonosságtudatát, mert az valahol megsérült. Talán a francia felvilágosodásban, talán a forradalmakban vagy az információ-robbanásban. A legszentebb templomot meggyalázták, szentségtelen célok szolgálatába állították.

A helyreállításhoz egyszerű receptek vannak, amelyek azonban képtelenül nehéz beváltani. A delphii jóshelyen is tudták már több ezer éve, hogy az emberi sors kulcsa az önismeret (gnóthi szeauton - ismerd meg magadat). Jézus tanításának, erőfeszítésének a célja az volt, hogy helyreállítsa a kapcsolatot Isten és ember, valamint az ember és ember között - ennek sorsa ismeretes; a pszichoterápia kevesek számára elérhető. A léthazugságok pszeudovilágában az őszinteség képes csak rendet teremteni. Szembe kellene nézni önmagunkkal: ilyenek vagyunk.

A második lépés az volna, hogy vállaljuk magunkat. Akkor is, ha torz, csökevényes lélek lakozik bennünk. E két lépcső elengedhetetlen ahhoz, hogy megtisztuljunk, hogy megtisztítsuk a templomot. A harmadik: keresni a találkozást, próbálkozni a kapcsolatok elmélyítésével a szellem, a lélek és a test vonatkozásában. Egész (szent = odaadott) emberként kellene megnyilvánulnunk a másik számára, hogy ne legyen kijátszható a szellem a lélek ellen, a lélek a test ellen stb. Ha így volna, feleslegessé válna a keresztény morál görcsös tiltása a testiségre vonatkozóan - egyszerűen azért, mert a gesztusok, a viselkedés, az erotikus magatartás a teljes személyiség egységébe ágyazottan jelennének meg, ezért nem szorulnának kívülről jövő hitelesítésre, igazolásra - és így a tiltásnak sem lenne többé alapja. Ami a templomban történik, az mind szent - mert csak olyasmi történhet ott, ami megállja az Isten színe előtt.